

The Mediating Role of Automatic Thought and Cognitive Emotion Regulation Strategies on Relationships among Childhood Abuse/Neglect, Behavioral Problems and Resilience of Adolescents *

İdris KAYA^{*a}, A. Rezan ÇEÇEN EROĞUL^{**b}

^aMustafa Kemal Üniversitesi, ^b Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye

Article Info

DOI:

Article history:

Received 03 May 2016

Revised 19 June 2016

Accepted 27 June 2016

Keywords:

Childhood abuse / neglect, behavioral problems, resilience, automatic thoughts, cognitive emotion regulation strategies

Abstract

The purpose of this research is to examine the mediating role of automatic thoughts and cognitive emotion regulations strategies on the relationship among childhood maltreatment experiences, behavioral problems and resilience of adolescents. The sample of the study has consisted of 671 adolescents (338-girl, 322-boy). Childhood Trauma Questionnaire Short Form, Youth Self Report, Children's Automatic Thoughts Scale, Resiliency Scale and Cognitive Emotion Regulation Questionnaire have been used. Research findings have shown that adaptive cognitive emotion regulation strategies and automatic thoughts have entire mediator role in relation between adolescents' childhood abuse/neglect experience and resilience. However maladaptive cognitive emotion regulation strategies and automatic thoughts have partial mediating role in the relation between adolescents' childhood abuse/neglect experience and behavioral problems. On the other hand maladaptive cognitive emotion regulation strategies have no mediating effect on relationship between adolescents' childhood abuse/neglect experience and resilience levels and adaptive cognitive emotion regulation strategies have no mediating effect on relationship between adolescents' childhood abuse/neglect experience and behavioral problems. In explaining the variance of behavioral problems, it has been found that the most effective variables are respectively the automatic thoughts, childhood abuse / neglect experiences and maladaptive cognitive emotion regulation strategies; adaptive cognitive emotion regulation strategies and automatic thoughts are respectively the most important variables to explain variance of resilience.

Ergenlerin Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları ile Davranış Problemleri ve Psikolojik Sağlamlıkları Arasında İlişkinin İncelenmesinde Otomatik Düşünceler ve Bilişsel Duygu Düzenleme Stratejilerinin Aracı Rolü

Makale Bilgisi

Makale Geçmişi:

Geliş 03 Mayıs 2016

Öz

Bu araştırmanın amacı ergenlerin çocukluk dönemi istismar/ihmal yaşantıları ile davranış problemleri ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkide bilişsel duygu düzenleme stratejileri ve otomatik düşüncelerin aracı rolünü incelemektir. Araştırma örneklemini 338'i kadın, 322'si erkek olmak üzere 671 ergenden oluşmaktadır.

*This paper was derived from part of Doctoral Dissertation which is supervised by Prof. Dr. A. Rezan Çeçen Eroğul and derived by İdris Kaya and some part of this study was presented at INTCESS-15, III. International EJER Congress and 13. National Psychological Counseling and Guidance Congress

* Author: id_kaya@hotmail.com

Düzeltilme 19 Haziran 2016
Kabul 27 Haziran 2016

Anahtar Kelimeler:

Çocukluk dönemi istismar/ihmal, davranış problemleri, psikolojik sağlamlık, otomatik düşünceler, bilişsel duygu düzenleme stratejileri

Çalışmada; Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği-Kısa Formu, Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeği, Yılmazlık Ölçeği, Çocuklar için Otomatik Düşünceler Ölçeği ve Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma bulguları; ergenlerin çocukluk dönemi istismar/ihmal yaşantıları ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkide uyumlu bilişsel duygu düzenleme stratejileri ve otomatik düşüncelerin tam aracı rolünün olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte ergenlerin çocukluk dönemi istismar/ihmal yaşantıları ile davranış problemleri arasındaki ilişkide uyumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejileri ve otomatik düşüncelerin kısmi aracılık etkisi olduğu belirlenmiştir. Diğer taraftan çocukluk dönemi istismar/ihmal yaşantıları ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkide uyumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin ve istismar/ihmal yaşantıları ile davranış problemleri arasındaki ilişkide ise uyumlu bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin aracılık etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Bulgular kapsamında son olarak, davranış problemlerinin varyansının açıklanmasında etkili değişkenlerin sırasıyla otomatik düşünceler, çocukluk dönemi istismar/ihmal yaşantıları ve uyumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejileri olduğu; psikolojik sağlamlığın varyansını açıklayan en önemli değişkenlerin ise sırasıyla uyumlu bilişsel duygu düzenleme stratejileri ve otomatik düşünceler olduğu görülmüştür

Introduction

Neglect and abuse are the fact of which have many causes and traumatic effects with psychological, medical, judicial, educational and sociological aspects. On the basis of family and caregivers, this fact involves every kind of possible physical and emotional misbehaviors which may impair health, life and development of child. Furthermore, it can be defined as some conditions like sexual abuse, limitations which may hinder the development or not providing required basic needs just as health, education, harboring or feeding. (Runyan et al., 2002; WHO, 2010). The devastating relationships between parent and child faced during early childhood (like physical, psychological and sexual abuse) decrease the possibility of positive adjustment of individuals' following life (Luthar, 2006). Van der Vegt et al. (2009) have stated that the individuals who have serious physical abuse and neglect experiences in early periods, they have high potential to perform problematic behaviors especially in 10's and 30's ages even if they have substantial environmental opportunities in following phases. Within this context, it can be said that incurring misbehaviors is a traumatic situation which affects crucially children's physical, social, and psychological health in the short and long term. Researches have been found that the individuals who experienced one or more than one of the abuses and neglects like physical, emotional and sexual during the childhood, in adolescence and adulthood period they have serious difficulties in most instances just as personality disorders (Afifi et al., 2011; Pietrek et al., 2013), drug or alcohol use (Didie et al., 2006; Lau et al., 2005; Shin, Edwards & Heeren, 2009; Thornberry et al., 2014), depression (Calam et al., 1998; Erol, Ersoy & Mete, 2013; Pietrek et al., 2013), anxiety disorder (Calam et al, 1998), involving in crime (Maniglio, 2011; McGloin & Widom, 2001; Perkins & Jones, 2004), suicide ideation and attempt (Eisenberg, Ackard & Resnick, 2007; Roy, Carli & Sarchiapone, 2011), internalizing and externalization disorders (Kaslow & Thompson, 2008; Mills et al., 2013; Schultz et al, 2009). On the other hand, when Cicchetti (2010) compared the maltreated children to normal ones, as proof of resilience in many aspects (to get on well with peers, behavioral problems, school conditions, relationships with adults caregiver them) he stated that abused and neglected children have more dysfunctional behaviors. However, it's been known that there are of course some individuals who performs resilience though they had experienced traumatic life experiences (McGloin & Widom 2001).

In many researches, it has been found that neglect and abuse experiences in childhood have been a risk factor on individual's adapting and these experiences have augmented behavioral problems in child's subsequent life cycles (Goldstein, Faulkner & Wekerle, 2013; Philippe et al., 2011; Roy, Carli & Sarchiapone, 2011; Schultz, Sharp-Taylor, Haviland & Jaycox, 2009). According to World Health Organization's (WHO) (2009) data, approximately half of the psychological problems which come out during the lifelong start before age 14 and approximately 20% of children and adolescents have psychological problems. Steinberg and Belsky (1991) state that when it is compared with other developmental periods, adolescence is a more disadvantaged period than the other periods.

Every human beings create some permanent figurations in their consciousness relating to themselves, others and the processing rules of the world with the interactions of factors like personal experiences, media, popular culture, parents, and peer relationships. These figurations in individual's consciousness might be accurate or distorted, but it could be stated that people with psychological problems figurations are characteristically negative (Dobson, 2008). Basic hypothesis of cognitive therapy which is one of the endeavor to understand human behaviors and the reasons lying under these behaviors is in the direction of individual's private interpretation for events is determining what that individual feels and how to react. Beck's cognitive model states that there are numerous levels of cognitive appraisal and the surface level consists of automatic thoughts related to problematic behaviors and disturbing feelings which are spontaneous and seeming accurate to the individual (Beck, 2001; Leahy, 2007). Cognitive therapy states that psychological problems come out with the interactions of biological, environmental and cognitive reasons but cognitive factors are the most important compounds for proceeding of these problems and conflicts with parents occurring in childhood and interaction with people who are important for the individual take part in these cognitions (Beck, 2001; Turkcapar, 2007).

Abuse and neglect experiences in childhood, beside effect on children's belief and thought system, cause a reduction on emotional regulation skill, because it creates a difference on children's evaluation of emotional cues, this reduction also might cause internalizing and externalizing disorders and problems on their peer relationships (NRC, 2013). Cognitive emotion regulation strategies could be considered as maladaptive dealing ways like self – blame, other-blame, rumination, catastrophizing and adaptive dealing ways like positive reappraisal, acceptance, positive refocusing, putting into perspective and positive refocusing on the plan (Garnefski, Kraaij & Spinhoven, 2001). When abuse and neglect experiences in childhood assume the most serious threatening and stressful experiences in individual's life, cognitive emotion regulations used by the individual could be different after these traumatic experiences. On the other hand there are numerous researches which proof the significant relations between used strategies and individual's mental health, and between psychological symptoms and behavioral problems (Amone-P'Olak, Garnefski & Kraaij, 2007; Garnefski, Kraaij & van Etten, 2005; Min, Yu, Lee & Chae, 2013).

In this study, besides relations among abuse/neglect experiences in childhood, adolescent behavioral problems and resilience have been explained in a model, automatic thoughts and cognitive emotion regulation strategies which are considered as they might be mediating among these variables have also integrated. The purpose of this research is to examine the mediating role of the automatic thoughts and cognitive emotion regulations strategies on the relationship among childhood maltreatment experiences, behavioral problems and resilience level of adolescents.

Method

Participant

Population of research is 9th, 10th, 11th, 12th grade high school students in Gaziantep city centre. And research sample consist of 719 students from six different schools which are high schools having different socio economic status, chosen with random sampling method, in Gaziantep/Turkey. 38 of samples have been excluded due to extreme values and miscoded scales and final analysis have been made through 671 individuals. Sampling most of the parts in 15, 16 and 17 age group (= 16,15; Ss= 1,42) consist of total 671 individuals including 343 (51,1%) females and 328 (48,9%) males.

Data Collection Tools

Childhood trauma questionnaire – short form

It is a five point likert type assessment instrument with 28 items, developed by Bernstein et al (2003) with the purpose of determining individual's being exposed to psychical, emotional, sexual abuse and psychical, emotional neglect experiences. Turkish adaptation of scale has been done by Kaya (2014) through 306 undergraduate students. It has been observed that in confirmatory factor analysis and internal consistency analysis done within this study, the instrument has acceptable goodness of fit values (X^2/sd (841,59/265) = 3,17; RMSEA=.06; NNFI=.97; CFI=.91 and SRMR=.06) and Cronbach Alpha values has changed between .59 and .85 on the basis of sub – scale.

Children's Automatic Thoughts Scale (CATS)

Children's Automatic Thoughts Scale (CATS), adapted to Turkish by Cecen – Erogul (2013) with the purpose of measuring children's and adolescents' automatic thoughts consists of four sub – dimensions including Psychical Threat, Social Threat, Personal Failure and Hostility with 10 items. It has been observed that the instrument has acceptable goodness of fit on adolescent group except GFI value (X^2/sd (3430,23 / 734) = 4,67; RMSEA= .07; NNFI= .97; CFI= .97; GFI= .80 and SRMR= .08) and between .83 and .89 internal consistency values in confirmatory factor analysis and internal consistency analysis done within this study.

Resiliency Scale

The instrument, developed by Gurgan (2006) with the purpose of measuring the resilience of undergraduate students, consists of eight sub – dimensions including "Personal power "Initiative", "Positive outlook", "Relationship", "Foresighted", "Purpose in life", "Leadership", "Investigative". It has been observed that the instrument has acceptable goodness of fit on adolescent group (X^2/sd (5318,58 / 1174) = 4,63; RMSEA= .07; NNFI= .94; CFI= .95; GFI= .76 and SRMR= .08). On Cronbach Alpha analysis to retain the reliability of assessment instrument, between .38 and .88 internal consistency values have been determined.

Youth Self Report – YSR/11 – 18

YSR was developed by Achenbach and Edelbrock (1986) with the purpose of evaluating proficiency areas and problematic behaviors of 11 – 18 age group adolescents in the direction of information given by themselves. Three subtest grade obtains from the scale including "Internalizing Problem", "Externalizing Problem" and "Total Problem". The internalizing problems consisted of anxious/depressed, withdrawn/depressed and somatic complaints subscales; externalizing problems consisted of delinquent behavior and aggressive behavior subscales; Total Problem group consists of Social Problems, Thought Problems and Attention Problems which do not belong both groups (Erol and Simsek, 2010). In confirmatory factor analysis done within this study, it has been observed that assessment instrument has enough goodness of fit values (X^2/sd (12325,49 / 5740) = 2,14; RMSEA= .05; NNFI= .94; CFI= .94; GFI= .71 and SRMR= .07). On Cronbach Alpha analysis to retain the reliability of assessment instrument, between .68 and .83 internal consistency values have been determined.

Cognitive Emotion Regulation Questionnaire (CERQ)

CERQ is an assessment instrument, developed by Kraaij and Spinhoven (2001) with the purpose of determining cognitive emotion regulation strategies use by individual in the presence of threatening stressful event. CERQ is a nine sub – dimensional scale, each dimension consists of 4 substances. Garnefski, Kraaij and Spinhoven (2001) defines self – blame, other-blame, rumination, catastrophizing as maladaptive cognitive emotion regulation strategies and defines positive reappraisal, acceptance, positive refocusing, putting into perspective and positive refocusing on the plan sub – dimensions as adaptive strategies. On Turkish adaptation study by Erol Ongen (2010), it has been observed that nine – dimensional structure explains 65,52% of total variance and Cronbach alpha values refer to enough reliability values. On confirmatory factor analysis done within this study, it has been retained that the

instrument has enough goodness of fit values (χ^2/sd (1669,68 / 558) = 2,99; RMSEA= .06; NNFI= .92; CFI= .93; GFI= .88 and SRMR= .07) and has between .48 and .76 internal consistency values.

Personal Information Forms

In the form, developed by researcher with the purpose of describing demographic information, it has been studied to retain information about individual who answers the scale and individual's family.

Findings

When the relation between the scales' grade applied to measure variables of research have been examined, it has been observed that minimum relation is between adaptive and maladaptive cognitive emotion regulation strategies ($r = -.12$; $p < .01$), automatic thoughts and behavioral problems has relatively high level significant relation in a positive way ($r = .73$; $p < .10$) and among the other values, there are low or average level significant relations.

Simsek (2007) states that in case of measurement model's not producing valid goodness of fit values, it is meaningless to use structural model, in case of model's not producing valid goodness of fit values, model should be rearranged in a producing acceptable values. Since some of the values denoting measuring model's fit values have denoted inadequate fit, R^2 values and modification suggestions have been reconsidered and as part of suggestions, CERQ's Acceptance and Self – blame sub – scales have been taken out, CTQ – SF's Psychical Neglect and Emotional Neglect sub – scales, RS's Positive outlook and Initiative sub – scales and YSR 11/18's Delinquent behavior and Aggressive behavior sub – scales have been modified and retested. As a result of this testing, model's fit values other than GFI (.83) could be accepted as χ^2/sd (5.0) RMSEA (.08), NNFI (.95), CFI (.96) and SRMR (.08) or it has been retained to shown good fit.

Structural equation modeling has been set to test the mediating roles after necessary modification of measurement models. Within the scope of examination of structural modeling, it has been observed that in first entire mediator role, the path coefficient ($r = .02$; $p > .05$) between maladaptive emotion regulation and resilience is not statistically significant and when the analysis have been repeated by being taken out of this way which have not made any significant contribution to this model, and when the goodness of fit values related to obtained model have been examined, it has been observed that χ^2/sd (5,19) and GFI (.82) values are a bit above the acceptable values but RMSEA (.08), NFI (.95), CFI (.95) and SRMR (.09) values have good fit.

In this study, in order to examine the mediator roles of automatic thoughts and cognitive emotion regulation as part of nested models strategy, first the model which these variables are as entire mediator role has been set and most of the goodness of fit values' being at the acceptable limit has been observed. After this step, the model has been retested by having been added direct paths between external (childhood abuse experiences) and internal (resilience and behavioral problems) values and having been taken out the paths which belong to mediator variables in order to determine whether mediator variables are "entire mediator" or "partial mediator". When all the models are examined, it has been observed that being taken the paths between adaptive cognitive emotion regulation and resilience, and the paths between automatic thoughts and behavioral problems out of the model causes deterioration on the goodness of fit values.

Evidences obtained as the result of mediation analysis; it can be inferred that adaptive cognitive emotion regulation and automatic thoughts are entire moderator variables on the relation between childhood abuse experiences and resilience, and in this relationship maladaptive cognitive emotion regulation strategies do not have any roles. On the other hand, it can be stated that in the relation between childhood abuse experiences and behavioral problems, automatic thoughts and maladaptive cognitive emotion regulation are partial mediations, but adaptive cognitive emotion regulation strategies have no effect. Ultimately, it can be said that in the relation between childhood abuse

experiences and maladaptive cognitive emotion regulation, automatic thoughts have a partial mediation role.

When the standardized path coefficients and t values of ultimate model formed as the result of mediation analysis has examined, it can said that adolescents' childhood abuse experiences has predict significantly by adaptive cognitive emotion regulation strategies ($\beta = -.28$, $p < .01$), maladaptive cognitive emotion regulation strategies ($\beta = .13$, $p < .05$), automatic thoughts ($\beta = .64$, $p < .01$) and behavioral problems ($\beta = .26$, $p < .01$). On the other hand it has been seen that these values also can automatic thoughts predict resilience ($\beta = -.42$, $p < .01$), behavioral problems ($\beta = .59$, $p < .01$) and maladaptive cognitive emotion regulation strategies ($\beta = .47$, $p < .01$), adaptive cognitive emotion regulation strategies predict resilience ($\beta = .56$, $p < .01$) and ultimately maladaptive cognitive emotion regulation strategies predict behavioral problems ($\beta = .15$, $p < .01$). As final, when the regression equation and explained variance values in the ultimate model are examined, it has been seen that maladaptive cognitive emotion regulation strategies, childhood abuse experiences and automatic thoughts are predict adolescence behavioral problems, and these three values explain the 76% of behavioral problems' variance. Also it has been seen that 57% of resilience's total variance are explained by automatic thoughts and adaptive cognitive emotion regulation strategies; 41% of automatic thoughts' variance and 8% of adaptive cognitive emotion regulation's variance are explained by abuse experiences.

It can be summarized that research findings have shown that adaptive cognitive emotion regulation strategies and automatic thoughts have entire mediator role in the relation between adolescents' childhood abuse/neglect experience and resilience levels. However maladaptive cognitive emotion regulation strategies and automatic thoughts have partial mediating role in the relation between adolescents' childhood abuse/neglect experience and behavioral problems. On the other hand maladaptive cognitive emotion regulation strategies have no mediating effect on relationship between adolescents' childhood abuse/neglect experience and resilience levels and adaptive cognitive emotion regulation strategies have no mediating effect on relationship between adolescents' childhood abuse/neglect experience and behavioral problems. In explaining the variance of behavioral problems, it has been found that the most effective variables are respectively the automatic thoughts, childhood abuse / neglect experiences and maladaptive cognitive emotion regulation strategies; adaptive cognitive emotion regulation strategies and automatic thoughts are respectively the most important variables to explain the variance of resilience.

Discussion, Conclusion & Implementation

The fact of automatic thoughts whose predictor is most substantial that belongs to strong positive relationship among behavioral problems and automatic thoughts acquired from this study and adolescent behavioral problems show consistency with many studies which indicate the relationship between thoughts and psychopathologic/behavioral problems. (Barriga et al., 2000; Calvete & Connor-Smith, 2005; Epkins, 2000; Kazdin, 1990; Silverman & DiGiuseppe, 2001). By utilizing theoretic basics of cognitive therapy, one of the consequences of many different research and data's obtained from this study is that automatic thoughts are vital determiner of behavioral problems and psychopathologic circumstances belong to individual. Besides, the explanation level by maltreatment experiences in childhood of mediating variables and especially automatic thoughts are remarkable. When it's thought that the individual defined as a schema and his/her deepest mood which consist of cognitive errors, prejudgment and system of thought are originated by conflict among family members, vital interactions with people and specially the maltreats from these important people (Beck, 2001). Speculatively it has been thought as an important conclusion that childhood abuse/neglect experiences have asserted the variance of automatic thoughts considerably. Moreover, as it's explained by variance of adaptive cognitive emotional strategies relatively more a small part of childhood maltreat experiences, this shows that adaptive strategies benefit from different basics. Another important fact of this study is between automatic thoughts and resilience. At this point, it can be said that gaining positive features which can

be helpful to individual's recovery speed after negative experiences, his/her system of thoughts is a significant tool. One of the indications acquired from this study is that adaptive cognitive emotional regulations strategies which are one of the crucial variables explain the resilience and part of variance of these strategies are based on childhood maltreat experiences. Also this variance has a complete mediating role between childhood abuse/neglect experiences and resilience. This indication which have acquired from the study has been shown that individual's positive struggle style is a factor which positively affecting the recovery process of himself/herself after traumatic cases.

One of the evidences obtained from this study is to determine that adaptive cognitive emotion regulation is one of the variables explaining resilience, some parts of these strategies' variances are caused by childhood maltreatment experiences and this variable have a entire mediation role between childhood abuse/neglect experiences and resilience. This evidence can be interpreted as individual's positive coping techniques increase the resilience which positively affects the individual's recovery process after traumatic events.

Mediation analyses are the answers for how existing relation come out and why there is such a relation (Simsek, 2007). The analyses done in this study, first it has been observed that automatic thoughts are entire mediation between childhood abuse/neglect experiences, as for that they have a partial mediation effects between behavioral problems. Despite there are a lot of studies which shows that there is an mediation or a moderating effect of automatic thoughts/schemas between childhood maltreatment experiences and adolescence and adulthood behavioral problems/psychological symptoms (Glassman et al., 2007; Kaya, 2010; Kaysen et al, 2005; Lumley & Harkness, 2007; McGee, Wolfe & Olson, 2001; Van Harmelen, et al., 2010), any studies have not been encountered that beliefs have a mediation effect between childhood neglect/abuse experiences and resilience. At this point, individual's thinking system is an important tool to gain the positive features which help the individual on his/her recovery velocity after negative events and it has been thought that the evidence which relevant thinking system is effected by childhood negative experiences are considered as a significant evidence by the researchers who aim to increase the level of resilience or the researchers who examine this variable.

Türkçe Sürümü

Giriş

İhmal ve istismar psikolojik, tıbbi, adli, eğitimsel ve sosyolojik yönleri ile birçok nedeni ve travmatik sonuçları olan bir olgudur. Bu olgu, aile ve bakım verenler temelinde çocuğun sağlığına, yaşamına, gelişimine zarar verme olasılığı olan her türlü fiziksel ve duygusal kötü davranışı, çocuğun cinsel haz amacıyla kullanılması, çocuğun gelişimini sağlayacak uygun ortamların kısıtlanması veya sağlık, eğitim, barınma, beslenme gibi alanlarda gerekli koşulların sunulmaması hali olarak tanımlanabilir (Runyan, Wattam, Ikeda, Hassan & Ramiro, 2002; World Health Organization [WHO], 2010).

Erken çocukluk döneminde karşılaşılan yıkıcı ebeveyn-çocuk ilişkileri (fiziksel, duygusal ve cinsel istismar gibi) bireyin sonraki yaşamında pozitif uyum sağlama olasılığını ciddi şekilde azaltır (Luthar, 2006). Van der Vegt, Van der Ende, Ferdinand, Verhulst ve Tiemeier (2009) boylamsal desende yaptıkları çalışmalarında, erken dönemde ciddi fiziksel istismar ve ihmal yaşantıları olan bireylerin yaşamlarının sonraki evrelerinde zengin/uygun çevresel olanaklara sahip olsalar bile özellikle 10'lu ve 30'lu yaşlarda problem davranışlar gösterme olasılıklarının yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Bu noktada kötü muameleyle maruz kalmanın, çocukların bedensel, sosyal ve psikolojik sağlığını kısa, orta ve uzun vadede ciddi bir şekilde etkileyen travmatik bir durum olduğu söylenebilir. Araştırmalar, çocukluk döneminde fiziksel, duygusal, cinsel istismar veya ihmalden herhangi birine veya birden fazlasına uğrayan bireylerin ergenlik ve yetişkinlik döneminde düşük benlik saygısı (Can-Özcan, 2010; Er, 2010; Karakuş, 2012), kişilik bozuklukları (Afifi et al., 2011; Pietrek, Elbert, Weierstall, Müller & Rockstroh, 2013), cinsellikle ilgili fonksiyonel olmayan tutum ve davranışlar (Oshri, Sutton, Clay-Warner & Miller, 2015; Thornberry et al., 2014), madde ve alkol kullanımı (Didie et al., 2006; Lau et al., 2005; Shin, Edwards & Heeren, 2009; Thornberry et al., 2014), depresyon (Calam, Horne, Glasgow & Cox, 1998; Erol, Ersoy & Mete, 2013; Pietrek et al., 2013; Philippe, Laventure, Beaulieu-Pelletier, Lecours & Lekes, 2011; Wingo et al., 2010), anksiyete (Calam et al., 1998; Safren, Gershuny, Marzol, Otto & Pollack, 2002), saldırganlık (Wismar, 2010; Yıldız-Arabacı, 2007), suça karışma (Maniglio, 2011; McGloin & Widom, 2001; Perkins & Jones, 2004), kural dışı davranışlar (Bal, 2010; Topitzes, Mersky, Dezen & Reynolds, 2013), yeme problemleri (Shin ve Miller, 2012), uyku problemleri (Chambers ve Belicki, 1998; Ginzburg et al, 2006), kaygı ve korku (Bilir, Arı, Dönmez, Atik & San, 1991; Dilillo, Lewis & Loreto-Colgan, 2007), intihar düşünce ve girişimleri (Eisenberg, Ackard & Resnick, 2007; Erol, Ersoy & Mete, 2013; Roy, Carli & Sarchiapone, 2011), kendini yaralama davranışları (Glassman, Weierich, Hooley, Deliberto & Nock, 2007; Philippe et al., 2011), travma sonrası stres bozukluğu (Chaffin, Wherry & Dykman, 1997; Demir, 2008), içselleştirme ve dışsallaştırma davranış problemleri (Mills et al., 2013; Kaslow & Thompson, 2008; Schultz, Tharp-Taylor, Haviland & Jaycox, 2009), sosyal ve duygusal uyum güçlükleri (Hébert, Tremblay, Parent, Dagnault & Piché, 2006; Trickett, Negriff, Ji & Peckins, 2011; Wismar, 2010) gibi birçok alanda ciddi sorunlar yaşadıklarını göstermiştir.

Cicchetti (2010) kötü muamele gören çocukları böyle bir yaşantısı olmayan çocuklarla karşılaştırıldığında, psikolojik sağlamlığın (resilience) birçok göstergesi açısından (akranlarıyla geçinebilme, davranış sorunları, okuldaki durumları, kendilerine bakım verenlerle ilişkileri) istismar veya ihmal yaşantıları olanların daha fazla işlevsel bozulma gösterdiklerini ifade etmektedir. Bu çocuklarda meydana gelen bozulmaların çoğu, uzun süreli olarak devam etmektedir. Bu sonuçlar, kötü muamele içeren yaşantıların işlevsellik sağlama üzerindeki zararlı etkilerini vurgulamakta ve bu etkilerin geçici olmadığını göstermektedir (Cicchetti, 2010). Diğer taraftan bu zorlu yaşam olaylarına maruz kalmalarına rağmen bazı bireylerde uyumsuz sonuçların nispeten daha az görüldüğü belirlenmiştir. Bu durum psikolojik sağlamlıkla ilgili çalışmaları hangi çevresel ve gelişimsel özelliklerin bu bireylerde daha az uyum problemlerinin ortaya çıkmasını sağladığını araştırmaya yönelmiştir (Cicchetti & Valentino, 2006). McGloin ve Widom (2001) ise psikolojik sağlamlığın kriteri olarak işte çalışmama, evsizlik, eğitim, sosyal faaliyetler, psikiyatrik bozukluklar ve suça karışma gibi değişkenleri kabul ettikleri çalışmalarında

çocukluk döneminde ihmal ve istismara uğrayan genç yetişkinlerin % 22'sinin psikolojik sağlık kriterlerini taşıdıklarını tespit etmişlerdir. Bunlarla birlikte psikolojik sağlık kavramının nasıl tanımlanacağı ile ilgili alanyazında bir düşünce birliğinin olduğunu söylemek oldukça zordur. Örneğin, yukarıda sıralanan tanımlamalara ek olarak Masten, Best ve Garmezy (1990) ise psikolojik sağlamlığı, zorlu veya tehdit edici yaşam olaylarına rağmen başarılı uyum süreci ve becerisi şeklinde tanımlamış ve bu kavramın yüksek risk altında olumlu sonuçlar gösterebilme, stres altında sürdürülebilir yetkinlik ve travmadan sonra toparlanma şeklinde boyutları olduğunu ifade etmişlerdir. Luthar (2006) bireyin psikolojik sağlık seviyesi üzerinde etkili en önemli faktörlerinden birinin kötü muamele ve özellikle de ebeveynlerden gelen istismar ve ihmal yaşantıları olduğunu çünkü kötü muamele yaşantıları çocukta yalnızca uyumsuz özelliklerin gelişmesi için bir risk faktörü değil, aynı zamanda bireyin zorluklarla mücadele etmesini sağlayacak olumlu özelliklerin gelişmesini de engelleyen bir durum olduğunu ifade etmektedir.

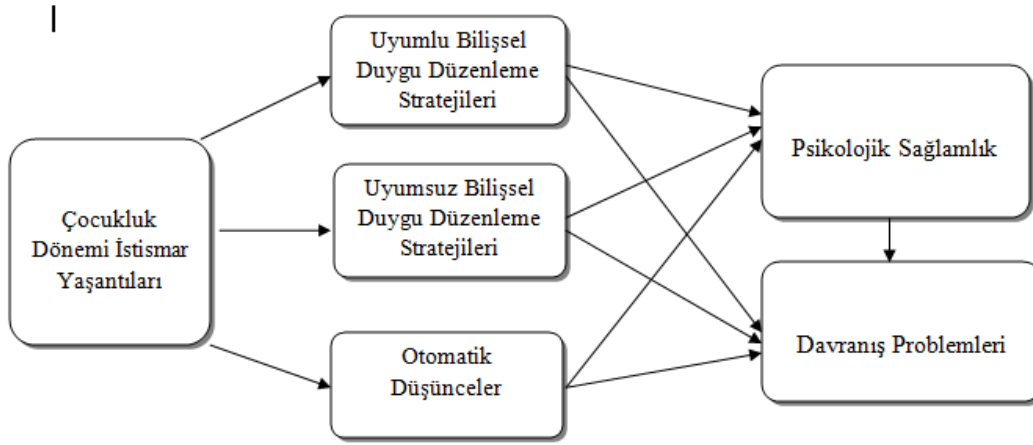
Yapılan birçok çalışmada çocukluk dönemi ihmal ve istismar yaşantılarının bireyin uyumunda risk faktörü olduğu ve bu yaşantıların çocuğun sonraki yaşam dönemlerindeki davranış problemlerini artırdığı görülmüştür (Goldstein, Faulkner & Wekerle, 2013; Philippe et al., 2011; Roy, Carli & Sarchiapone, 2011; Schultz, Tharp-Taylor, Haviland & Jaycox, 2009). Dünya Sağlık Örgütü (WHO) (2009) verilerine göre yaşam boyu ortaya çıkan psikolojik problemlerin yaklaşık yarısı 14 yaşından önce başlamakta ve tüm çocuk ve ergenlerin yaklaşık %20'si ruhsal problemler göstermektedirler. Steinberg ve Belsky (1991) diğer gelişim dönemleri ile karşılaştırıldığında ergenlik döneminin davranış problemleri açısından daha dezavantajlı bir dönem olduğunu ifade ederler. Ergenlik döneminde artan davranış problemleri ruh sağlığı araştırmacılarını bu dönemin özelliklerini daha yoğun incelemeye sevk etmiş ve bu incelemelerde davranış sorunları sınıflandırılmaya çalışılmıştır. Bu araştırmanın kuramsal temellerinden birini teşkil eden ergen davranış problemleri içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış sorunları olarak gruplandırılmıştır (Achenbach & Edelbrock, 1989; Steinberg, 2007). İçselleştirilmiş davranış sorunları ergenin problemi kendisine yönelttiği depresyon, anksiyete, travma sonrası stres bozukluğu gibi sorunlardan oluşurken, dışsallaştırılmış davranış sorunları dışarıdan daha kolay gözlemlenebilen saldırganlık, suç davranışları, davranım problemleri, karşı gelme bozukluğu gibi problemin dış dünyaya yöneltildiği sorunlardır (Steinberg, 2007).

Her insan kişisel deneyim, medya, popüler kültür, ebeveyn, akran ilişkileri gibi faktörlerin etkileşimi ile kendilerine, diğerlerine ve dünyanın işleyiş kurallarına ilişkin zihinlerinde bazı kalıcı temsiller oluşturur. Kişinin zihnindeki bu temsiller doğru veya çarpıtılmış olabilir ancak psikolojik sorunu olan kişilerin bu temsillerinin karakteristik olarak olumsuz olduğu söylenebilir (Dobson, 2008). İnsan davranışlarını ve davranışların altında yatan nedenleri anlama çabalarından biri olan bilişsel terapinin temel varsayımı olayların kişiye özgü yorumunun o kişinin ne hissettiği ve nasıl davranacağını belirlediği yönündedir. Beck'in bilişsel modeli bilişsel değerlendirmenin birçok düzeyi olduğunu ve en yüzeydeki düzeyin kendiliğinden ortaya çıkan, kişiye doğru gelen, sorunlu davranış ve rahatsız edici duygularla ilişkili olan otomatik düşünceler olduğunu ifade eder (Beck, 2001; Leahy, 2007). Bilişsel terapi, psikolojik sorunların biyolojik, çevresel ve bilişsel nedenlerin etkileşimi ile ortaya çıktığını ancak bu sorunların devam etmesinde en önemli öğenin düşünsel unsurlar olduğunu ve bu düşünsel unsurlar temelinde ise çocukluk döneminde ortaya çıkan ebeveyn çatışmaları ve birey için önemli olan kişilerle girilen etkileşimlerin yer aldığını ifade eder (Beck, 2001; Türkçapar, 2007). Çocukluk dönemi kötü muamele yaşantılarının yaklaşık %90'nın akraba/aile üyeleri veya çocuğun tanıdığı diğer kişiler tarafından gerçekleştiği (Olive, 2007) düşünüldüğünde çocuğun maruz kaldığı bu olumsuz yaşantıların onun inanç sisteminde önemli bir yer tutması kaçınılmazdır. Çocukluk dönemi olumsuz yaşantılarının bireyin düşünce ve inanç sistemi üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalarda fiziksel, duygusal ve cinsel istismar yaşantıları ile bireyin kendine, diğer insanlara ve dünyaya ilişkin inançları arasında ilişki olduğu görülmüştür (Kaysen, Scher, Mastnak & Resick, 2005; Lumley & Harkness, 2007; Van Harmelen et al., 2010).

Çocukluk dönemi ihmal ve istismar yaşantıları çocukların inanç ve düşünce sisteminin yanında, duygusal ipuçlarını değerlendirme süreçlerinde yarattığı farklılıklardan dolayı, onların duygu düzenleme

becerilerinde azalmaya, bu azalma da çocuklarda içselleştirme ve dışsallaştırma davranış problemlerine ve akran ilişkilerinde sorunlara neden olabilir (NRC, 2013). Bilişsel duygu düzenleme stratejileri, bireyin tehdit edici ya da stres veren yaşam olayları karşısında kullandığı kendini suçlama, diğerlerini suçlama, ruminasyon, felaketleştirme gibi uyumsuz ve olumlu yeniden değerlendirme, kabullenme, olumluya yeniden odaklanma, bakış açısını değiştirme ve plana yeniden odaklanma gibi uyumlu başa çıkma yolları olarak düşünülebilir (Garnefski, Kraaij & Spinhoven, 2001). Çocukluk dönemi ihmal ve istismar yaşantıları bireyin yaşamındaki en ciddi tehdit edici ve stres yaratan yaşantılardan biri olduğu varsayıldığında bu travmatik yaşantılardan sonra bireyin kullandığı bilişsel duygu düzenleme stratejileri farklılıklar gösterebilir. Diğer yandan kullanılan stratejiler ile bireyin ruh sağlığı, psikolojik belirtileri ve davranış problemleri arasında anlamlı ilişkiler olduğunu gösteren birçok araştırma bulunmaktadır (Amone-P'Olak, Garnefski & Kraaij, 2007; Garnefski, Kraaij & van Etten, 2005; Min, Yu, Lee & Chae, 2013).

Bu araştırmanın problemi ile ilgili yapılan alanyazın çalışmasını özetlemek gerekirse, çocukluk dönemi ihmal ve istismar yaşantıları bireyin psikolojik sağlamlık düzeyini ve davranış problemleri göstermesini etkilemektedir. Ancak söz konusu etkinin her birey için geçerli olmadığı, travmaya maruz kalmasına rağmen psikolojik sağlamlık gösteren veya davranış sorunu göstermeyen bireylerin var olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte çocukluk dönemi kötü muamele yaşantılarının bireyin kendine, diğer insanlara ve dünyaya ilişkin inançlarını ve olumsuz olaylarla başa çıkmada kullandığı stratejilerini, bu inanç ve başa çıkma tarzlarının ise psikolojik sağlamlık ve davranış problemlerini etkileyebileceğini ifade eden çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmanın problemi, farklı araştırmacılar tarafından birbirinden bağımsız olarak incelenen değişkenler arası ilişkileri yapısal bir model içerisinde değerlendirmek ve değişkenler arasındaki doğrudan ve dolaylı ilişkileri yani bir anlamda nedensellik kapsamında değerlendirilebilecek olan aracılık analizlerini yapmaktır (Şekil-1).

Şekil- 1. Araştırma modeli

Bu çalışmada çocukluk dönemi istismar/ihmal yaşantıları, ergen davranış problemleri ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiler bir model içerisinde açıklanmasının yanında değişkenler arasındaki ilişkilerde aracı olabileceği düşünülen otomatik düşünceler ve bilişsel duygu düzenleme stratejileri de modele dahil edilmiştir. Bu yönüyle çalışmanın Türkiye’de ilgili alanyazın açısından orijinal bir çalışma olduğu ve alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Diğer taraftan bu çalışma ergen davranış problemlerine odaklanması boyutunda geleneksel psikolojiyi, ruh sağlığını koruyucu özelliklerden psikolojik sağlamlığa odaklanması yönüyle ise pozitif psikolojiyi temsil etmektedir. Bir anlamda geleneksel ve pozitif psikolojiye ait kavramlar bir arada çalışılarak söz konusu yapılar bir model çerçevesinde entegre edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmadan elde edilen bulgular ruh sağlığı alanında hizmet veren çeşitli meslek gruplarının, ergenlik

dönemindeki davranış problemlerinin yapısını anlamalarına, bu problemlerin çocukluk dönemindeki olumsuz yaşantılarla ilişkisini ortaya koymalarına önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmanın bulguları değerlendirilirken örneklemin Gaziantep ili ile sınırlı olmasının, ölçümlerin kişilerin öz bildirimine dayalı yapılmasının ve kesitsel bir desen kullanıldığı için tanımlanan nedensel ilişkilerin kontrol edilemeyen bazı değişkenlerden etkilenme olasılığının gözden kaçırılmaması yararlı olabilir.

Yöntem

Katılımcılar

Araştırmanın evreni Gaziantep ili merkez ilçelerinde lise 9.,10.,11.,12. sınıflarına devam eden öğrencilerdir. Araştırmanın örneklemini ise Şahinbey ve Şehitkamil ilçelerindeki farklı sosyo ekonomik düzeye sahip liselerden seçkisiz küme örnekleme yöntemi ile seçilen altı okuldaki 719 öğrenciden oluşmaktadır. Örneklemin 38'i uç değer ve ölçüklerin hatalı kodlanmasından dolayı analiz dışı bırakılmış ve nihai analizler 671 kişi üzerinden yapılmıştır. Bu araştırmanın örneklem sayısı Kline (2005) tarafından belirlenen ölçütler çerçevesinde değerlendirdiğinde; parametre başına 20 gözlem yapılmış olmasından dolayı örneklemin YEM çalışması için yeterli bir temsil gücüne sahip olduğu, toplam örneklem sayısının 200'ün çok üzerinde bir sayıya ulaşmasından dolayı ise "geniş" örneklem olarak kabul edilebileceği söylenebilir.

Büyük bölümü 15, 16 ve 17 yaş grubunda ($\bar{X} = 16,15$; $Ss = 1,42$) olan örneklem 343 (% 51,1) kadın, 328 (% 48,9) erkek olmak üzere toplam 671 kişiden oluşmaktadır. Örneklem grubun yaşadığı ailenin aylık toplam geliri incelendiğinde, % 35'inin ($n = 235$) 1000 TL ve altında, % 26,8'inin ($n = 180$) 1000-2000 TL arasında, % 22,8'inin ($n = 153$) 2000-3000 TL arasında, % 10,8'inin ($n = 72$) ise 3000 TL üstü bir gelir düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Örneklem grubun anne baba eğitim durumuna bakıldığında ise annelerin % 75,6'sının ($n = 507$) ilkökul veya altı bir eğitim düzeyine sahip olduğu, % 24,4'ünün ($n = 162$) ise ortaokul veya üstü bir eğitime sahip oldukları görülmüştür. Babaların % 50,2'sinin ($n = 337$) ilkökul veya altı bir eğitime, % 49,8'inin ($n = 325$) ise ortaokul veya üstü bir eğitime sahip oldukları, genel olarak annelerin eğitim düzeyinin babalardan daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan örneklem grubun kardeş sayısının maksimum 11'e kadar çıktığı ve aritmetik ortalamasının 3,9 ($Ss = 1,55$) olduğu belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çocukluk örselenme yaşantıları ölçeği-kısa formu (Childhood trauma questionnaire-short form)

Bernstein, vd. (2003) tarafından bireylerin çocukluk döneminde maruz kaldığı fiziksel, duygusal, cinsel istismar ve fiziksel, duygusal ihmal yaşantılarını belirlemek amacıyla geliştirilmiş 28 maddeli beşli likert tipinde bir ölçme aracıdır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Kaya (2014) tarafından 306 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Bu çalışma kapsamında yapılan doğrulayıcı faktör analizi ve iç tutarlılık analizinde aracın ergen grupta kabul edilebilir uyum iyiliği değerlerine sahip olduğu ($X^2/sd (841,59 / 265) = 3,17$; $RMSEA = .06$; $NNFI = .97$; $CFI = .97$; $GFI = .91$ ve $SRMR = .06$) ve Cronbach Alpha değerlerinin alt boyutlar bazında .59 ile .85 arasında değiştiği görülmüştür.

Çocuklar için otomatik düşünceler ölçeği (Children's automatic thoughts scale (CATS))

Çocuk ve ergenlerin otomatik düşüncelerini ölçmek amacıyla Çeçen-Eroğul (2013) tarafından Türkçeye uyarlanan Çocuklar için Otomatik Düşünceler Ölçeği (CATS) her biri 10 maddeli Fiziksel Tehdit, Sosyal Tehdit, Kişisel Başarısızlık ve Düşmanlık olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Bu çalışma kapsamında yapılan doğrulayıcı faktör analizi ve iç tutarlılık analizinde aracın GFI değeri dışında ergen grupta kabul edilebilir uyum iyiliği ($X^2/sd (3430,23 / 734) = 4,67$; $RMSEA = .07$; $NNFI = .97$; $CFI = .97$; $GFI = .80$ ve $SRMR = .08$) ve .83 ile .89 arasında iç tutarlılık değerlerine sahip olduğu görülmüştür.

Yılmazlık ölçeği (Resiliency scale)

Gürhan (2006) tarafından üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeyini ölçmek amacıyla geliştirilen araç "güçlü olma", "girişimci olma", "iyimser olma/yaşama bağlı olma", "iletişim/ilişki kurma", "öngörü", "amaca ulaşma", "lider olma", "araştırmacı olma" şeklindeki sekiz alt boyuttan oluşmaktadır. Beşli likert formatında olan araç 50 maddeden oluşmaktadır. Gürhan (2006) tarafından yapılan analizler ölçeğin kabul edilebilir geçerlik ve güvenirlik değerlerine sahip olduğunu göstermiştir. Bu çalışma kapsamında yapılan doğrulayıcı faktör analizi çalışmasında aracın ergen grupta kabul edilebilir uyum iyiliği değerlerine sahip olduğu görülmüştür (X^2/sd (5318,58 / 1174) = 4,63; RMSEA= .07; NNFI= .94; CFI= .95; GFI= .76 ve SRMR= .08). Ölçme aracının güvenirliğini tespit etmek için yapılan Cronbach Alpha analizinde alt boyutlar bazında .38 ile .88 arasında iç tutarlılık değerlerini belirlenmiştir.

11- 18 yaş grubu gençler için kendini değerlendirme ölçeği (Youth self report –YSR/11-18)

YSR, Achenbach ve Edelbrock (1986) tarafından 11- 18 yaş grubu gençlerin kendi verdikleri bilgiler doğrultusunda yeterlik alanları ve problem davranışlarını değerlendirebilmek amacıyla geliştirilmiştir. Aracının problem davranışları değerlendiren bölümü "Doğru değil-0, bazen ya da biraz doğru-1, çok ya da sıklıkla doğru-2" şeklinde puanlanan 112 problem maddesinden oluşmaktadır. Ölçekten "İçe Yönelim", "Dışa Yönelim" ve "Toplam Problem" olmak üzere üç alt test puanı elde edilir. İçe Yönelim grubu, Anksiyete/Depresyon, Sosyal İçe Dönüklük/Depresyon ve Somatik Yakınmalardan; Dışa Yönelim grubu, Kurallara Karşı Gelme, Saldırgan Davranışlardan; Toplam Problem grubu ise her iki gruba da girmeyen Sosyal Sorunlar, Düşünce Sorunları ve Dikkat Sorunlarından oluşmaktadır (Erol ve Şimşek, 2010). Erol ve Şimşek (2010) tarafından yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmalarında ölçeğin Türkiye örnekleminde kullanılmaya uygun olduğu belirlenmiştir. Bu çalışma kapsamında yapılan doğrulayıcı faktör analizinde ölçme aracının yeterli uyum iyiliği değerlerine sahip olduğu görülmüştür (X^2/sd (12325,49 / 5740) = 2,14; RMSEA= .05; NNFI= .94; CFI= .94; GFI= .71 ve SRMR= .07). Ölçeğin güvenirliğini belirlemek amacıyla yapılan Cronbach Alpha analizinde alt boyutlar bazında .68 ile .83 arasında iç tutarlılık değerlerine ulaşılmıştır.

Bilişsel duygu düzenleme ölçeği (BDDÖ) (Cognitive emotion regulation questionnaire (CERQ))

BDDÖ, Garnefski, Kraaij ve Spinhoven (2001) tarafından tehdit eden stresli bir olay karşısında bireyin kullandığı bilişsel duygu düzenleme stratejilerini belirlemek amacıyla geliştirilen bir ölçme aracıdır. BDDÖ her biri dört maddeden oluşan beşli likert tipinde puanlanan dokuz alt boyutlu bir ölçektir. Garnefski, Kraaij ve Spinhoven (2001) ölçeğin alt boyutlarından Kendini Suçlama, Ruminasyon, Felaketleştirme ve Diğerlerini Suçlama alt boyutlarını uyumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejileri olarak, Olumlu Yeniden Odaklanma, Plana Yeniden Odaklanma, Olumlu Yeniden Değerlendirme, Bakış Açısını Değiştirme ve Kabullenme alt boyutlarını ise uyumlu stratejiler olarak tanımlarlar. Erol Öngen (2010) tarafından yapılan Türkçeye uyarlama çalışmasında dokuz faktörlü yapının toplam varyansın % 65,52'sini açıkladığı ve Cronbach alpha değerlerinin yeterli güvenirlik değerlerine işaret ettiği görülmüştür. Bu çalışma kapsamında yapılan doğrulayıcı faktör analizinde ölçme aracının yeterli uyum iyiliği değerlerine (X^2/sd (1669,68 / 558) = 2,99; RMSEA= .06; NNFI= .92; CFI= .93; GFI= .88 ve SRMR= .07) ve alt boyutlar bazında .48 ile .76 arasında iç tutarlılık değerlerine sahip olduğu tespit edilmiştir.

Kişisel bilgi formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen ve örneklem grubunun demografik bilgilerini betimlemeyi amaçlayan formda ölçeği yanıtlayan kişiye ve ailesine dair bilgiler belirlenmeye çalışılmıştır.

Verilerin İstatistiksel Analizi, Analiz Öncesi Veri İncelenmesi ve Temel Sayıtlar

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin yapısal eşitlik modellemesi için uygunluğunu incelemek amacıyla kayıp değerler, uç değerler, normallik varsayımı ve çoklu bağlantı sorunu incelenmiştir. Kayıp ve uç değerler Tabachnick ve Fidel (2001) tarafından belirlenen ölçütler çerçevesinde değerlendirilmiş ve 31

öğrenciden elde edilen veriler kayıp değer; 17 kişiden elde edilen veriler uç değer gösterdiği için analiz dışı bırakılmış ve analizler 671 kişi üzerinde yapılmıştır.

YEM analizlerinde, analizin sağlıklı sonuçlanması için kullanılan tahmin yöntemi son derece önemlidir. Bu noktada dikkat edilmesi gereken, YEM tekniğinde kullanılan tahmin yöntemlerinin çoğu çok değişkenli normallik varsayımına dayandığı için analize geçmeden önce verilerin normal bir dağılım gösterip göstermediğinin incelenmesidir (Ullman, 2001). Bu kapsamda verilerin normal dağılıp dağılmadığını anlamak için Skewness ve Kurtosis değerleri incelendiğinde istismar yaşantılarının normallik göstermediği (çarpıklık= 1,93; basıklık= 3,85) belirlenmiştir. Şimşek (2007) araştırmadaki değişkenler sürekli ve normal dağılmıyorsa normal puanların kullanıldığı kovaryans matrisi kullanılarak analizlerin yapılabileceğini ifade eder. Normal dağılım göstermeyen verilerin normalleştirilmesi LISREL programında “normal scores” seçeneği ile elde edilebilir (Çelik & Yılmaz, 2013). Bu çalışmada değişkenler sürekli olduğu ve normal dağılım göstermediği için LISREL’in “normal scores” seçeneği kullanılarak ölçme ve yapısal modellerde normal puanlara dayalı kovaryans matrisi elde edilmiştir ve analizler bu kovaryans matrisi üzerinden “En Çok Olabilirlik” tekniği ile yapılmıştır. Son olarak araştırma verilerinin yapısal eşitlik modeli kurmak için uygun olup olmadığını incelemek için değişkenler arasında çoklu bağlantı sorununun (Multicollinearity) olup olmadığı incelenmiş ve hiçbir değişken ikilisi arasında çok yüksek korelasyonun ve bu bulgulardan hareketle de değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunun olmadığı belirlenmiştir (Tabachnick & Fidel, 2001)

Araştırma değişkenlerinden çocukluk dönemi istismar yaşantıları normal dağılım göstermediği belirlendiği için değişkenler arasındaki ilişki Spearman Brown Sıra Farkları korelasyon analizi ile incelenmiştir. Analizlerde anlamlılık düzeyi en az .05 ve .01 olarak kabul edilerek SPSS 16.0 paket programı kullanılmıştır.

Bulgular

Korelasyon Analizi

Kline (2005) yapısal eşitlik modeli çalışmalarında yol analizine geçmeden önce değişkenler arasındaki ilişkileri gösteren korelasyon tablosunun verilmesi gerektiğini çünkü YEM çalışmalarının temelde kovaryans hesaplamalarına dayandığını ifade etmektedir. Araştırma değişkenlerini ölçmek için uygulanan ölçeklerin toplam puanları arasındaki ilişkiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1.

Araştırma değişkenleri arasındaki korelasyon değerleri

	1	2	3	4	5	6
1.BDD Uyumlu	-					
2.BDD Uyumsuz	-.12*	-				
3.İstismar	-.14*	.29*	-			
4. PS	.45*	-.26*	-.41*	-		
5. DP	-.17*	.49*	.56*	-.46*	-	
6. OD	-.14*	.50*	.45*	-.52*	.73*	-

* p < .01 n= 671

BDD: Bilişsel duygu düzenleme, PS: Psikolojik sağlamlık, DP: Davranış problemleri, OD: Otomatik düşünceler.

Tablo 1 incelendiğinde en düşük ilişkinin uyumlu ve uyumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejileri arasında olduğu ($r = -.12$; $p < .01$), otomatik düşünceler ile davranış problemleri arasında görece olarak yüksek düzeyde olumlu yönde anlamlı ilişki olduğu ($r = .73$; $p < .01$) diğer değişkenler arasında ise düşük veya orta düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir.

Ölçüm Modelleri ve Yapısal Modeller

Gizil değişkenli bir yapısal eşitlik modellemesi çalışmasında yapısal modele ilişkin değerlendirmeye geçmeden modeldeki ölçme araçlarının psikometrik özelliklerinin incelenmesi öncelikli bir adımdır (Byrne, 2010). Bu çalışmada öncelikle ölçme modelinin test edildiği ve bu modelde bir sorun olmadığının anlaşılmasından veya varsa sorunlar giderildikten sonra yapısal modelin test edildiği iki aşamalı yaklaşımın tercih edilmiştir (Çelik & Yılmaz, 2013; Kline, 2005; Şimşek 2007). Bu kapsamda ilk olarak çalışmada kullanılan her bir ölçme aracına doğrulayıcı faktör analizi uygulanmış ve yöntem bölümünde sunulduğu üzere yeterli uyum iyiliği değerleri elde edildikten sonra tüm ölçme araçlarının birlikte sinandığı ölçüm modeli test edilmiştir.

Araştırmada kullanılan tüm ölçme araçlarının birlikte sinandığı ölçüm modeli

Ölçüm modeli sınanırken modeldeki gözlenen değişkenler ölçme aracındaki maddeler olabileceği gibi faktör toplam puanları da olabilir (Çokluk, Şekercioğlu & Büyükoztürk, 2010). Yapısal modele ilişkin analizler yapılmadan önce son olarak modelde yer alan her bir gizil değişkene ait ölçüm modelindeki alt boyutlar birer gözlenen değişken olarak kabul edilmiş ve böylece ölçüm modeli tüm ölçme araçları ile sinanmıştır. Bu kapsamda yapılan analizden NNFI ve CFI'nın iyi uyumu gösterdiği ancak χ^2/sd 'nin kabul edilebilir sınır olan 5'in üstünde olduğu (Şimşek, 2007), RMSEA, SRMR değerlerinin zayıf ve vasat bir uyumu gösterdiği (Kline, 2005; Çelik & Yılmaz, 2013) belirlenmiştir.

Şimşek (2007) ölçme modelinin geçerli uyum iyiliği değerleri üretmemesi durumunda yapısal modele geçmenin hiçbir anlam ifade etmeyeceğini, ölçme modelinin yeterli uyum iyiliği değerleri üretmemesi durumunda düzeltme indisleri aracılığıyla modelin kabul edilebilir değerler üretecek şekilde değiştirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu çalışmadaki ölçüm modelinin veri model uyumunu gösteren değerlerin bazılarının yetersiz uyumu göstermesinden dolayı programın ürettiği R^2 değerleri ve modifikasyon önerileri incelenmiş ve öneriler çerçevesinde BDDÖ'nün Kabullenme ve Kendini Suçlama alt boyutları ölçüm modelinden çıkarılmış, ÇÖYÖ-KF'nin Fiziksel İhmal ile Duygusal İhmal alt boyutları, YÖ'nün İyimser Olma ile Girişimci Olma alt boyutları ve YSR 11/18'in Saldırganlık ile Kurallara Karşı Gelme alt boyutları düzeltilerek model tekrar sinanmıştır. Bu sinama sonucunda ulaşılan model uyum iyiliği değerleri GFI (.83) değerinin dışındaki diğer uyum iyiliği değerlerinin X^2/sd (5.0) RMSEA (.08), NNFI (.95), CFI (.96) ve SRMR (.08) kabul edilebilir veya iyi uyum gösterdiği belirlenmiştir.

Yapısal model

Ölçüm modellerine ait gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra aracı rollerini sinamak için yapısal eşitlik modeli kurulmuştur. Yapısal modelin incelenmesi çerçevesinde ilk olarak yapılan tam aracılık modelinde uyumsuz bilişsel duygu düzenleme ile psikolojik sağlık arasındaki yol katsayısının ($r = .02$; $p > .05$) istatistiksel olarak manidar olmadığı görülmüş ve modele anlamlı katkı sağlamayan bu yol modelden çıkarılarak analiz tekrarlandığında elde edilen modele ilişkin uyum iyiliği değerleri incelendiğinde X^2/sd (5,19) ve GFI (.82) değerinin kabul edilebilir değerlerin biraz dışında olduğu ancak RMSEA (.08), NNFI (.95), CFI (.95) ve SRMR (.09) değerlerinin iyi uyum gösterdiği görülmüştür.

Otomatik Düşünceler ve Bilişsel Duygu Düzenleme Stratejilerinin Aracılık Etkisi

Bu çalışmada iç içe geçmiş modeller stratejisi kapsamında otomatik düşünceler ve bilişsel duygu düzenlemenin aracı rolünün incelemek için ilk olarak bu değişkenlerin tam aracı olduğu model kurulmuş ve bu modelden elde edilen uyum iyiliği değerlerinin çoğunun kabul edilebilir sınırlar dahilinde olduğu görülmüştür. Bu aşamadan sonra aracı değişkenlerin “tam aracı” mı yoksa “kısmi aracı” mı olduğunu belirlemek için dışsal (çocukluk dönemi istismar yaşantıları) ve içsel (psikolojik sağlık ve davranış problemleri) değişkenler arasında doğrudan yollar eklenerek ve aracı değişkenlere ait yollar modelden

çıkarılarak model tekrar sınanmış, elde edilen uyum iyiliği değerleri ve ki kare farklılık testi sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.

Aracılık analizlerinden elde edilen uyum iyiliği değerleri ve ki kare farklılık testi sonuçları

	χ^2	sd	χ^2/sd	RMSEA	NNFI	CFI	GFI	SRMR	$\Delta\chi^2$
Model A	2361.07	453	5.19	.08	.95	.96	.82	.09	-
Model B	2358.03	452	5.22	.08	.95	.96	.82	.09	3.03
Model C	2336.17	452	5.17	.08	.95	.96	.82	.09	24.90*
Model D	2329.56	453	5.14	.08	.95	.96	.82	.09	6.61
Model E	2603.74	454	5.74	.08	.95	.95	.80	.11	274.18*
Model F	2361.01	454	5.20	.08	.95	.96	.82	.09	31.45*
Model G	2394.07	454	5.27	.08	.95	.95	.82	.12	64.51*
Model H	2592.45	454	5.71	.08	.95	.95	.81	.08	262.89*
Model I	2246.54	452	4.96	.08	.95	.96	.83	.08	83.02*
Model J	2248.13	451	4.98	.08	.95	.96	.83	.08	1.58
Nihai Model	2246.54	452	4.96	.08	.95	.96	.83	.08	-

*p < .01

Model A: Tam aracı ilişkilerin yer aldığı model

Model B: İstismar yaşantıları ile psikolojik sağlık arasında doğrudan etki yolunun eklendiği model

Model C: İstismar yaşantıları ile davranış problemleri arasında doğrudan etki yolunun eklendiği model

Model D: Uyumlu bilişsel duygu düzenleme ile davranış problemleri arasındaki yolun kaldırıldığı model

Model E: Uyumlu bilişsel duygu düzenleme ile psikolojik sağlık arasındaki yolun kaldırıldığı model

Model F: Uyumsuz bilişsel duygu düzenleme ile davranış problemleri arasındaki yolun kaldırıldığı model

Model G: Otomatik düşünceler ile psikolojik sağlık arasındaki yolun kaldırıldığı model

Model H: Otomatik düşünceler ile davranış problemleri arasındaki yolun kaldırıldığı model

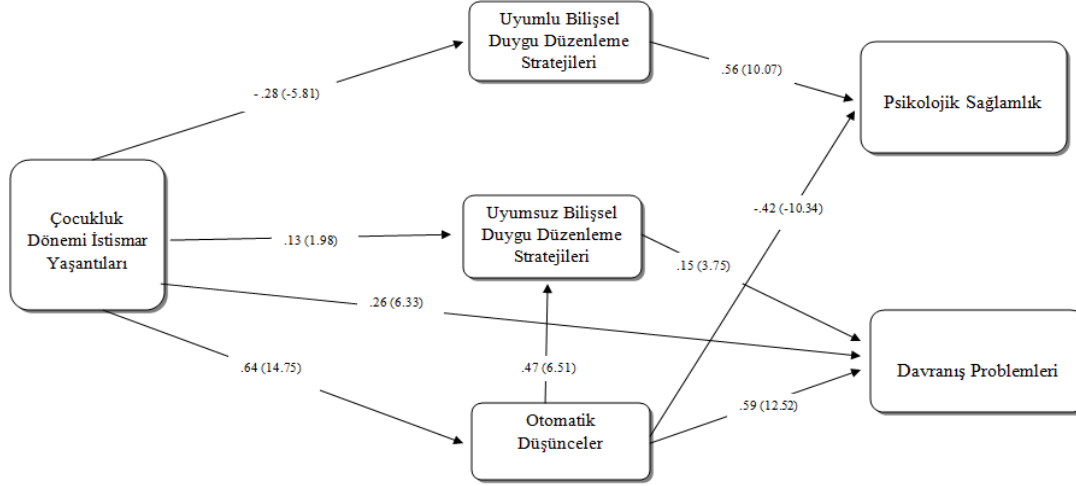
Model I: Otomatik düşünceler ile uyumsuz bilişsel duygu düzenleme arasında yolun eklendiği model

Model J: Psikolojik sağlık ile davranış problemleri arasında yolun eklendiği model

Tüm modeller incelendiğinde uyumlu bilişsel duygu düzenleme ile psikolojik sağlık ve otomatik düşünceler ile davranış problemleri arasındaki yolların modelden çıkarılmasının modelin uyum iyiliği değerlerinde en fazla kötüleşmeye neden olduğu görülmektedir.

Aracılık analizleri sonucu elde edilen bulgular; çocukluk dönemi istismar yaşantıları ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkide uyumlu bilişsel duygu düzenleme ve otomatik düşüncelerin tam aracı değişken olduğu, bu ilişkide uyumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin aracılık rolünün olmadığı söylenebilir. Diğer taraftan, çocukluk dönemi istismar yaşantıları ile davranış problemleri arasındaki ilişkide otomatik düşüncelerin ve uyumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin kısmi aracı olduğu, uyumlu bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin ise aracı etkisinin olmadığı ifade edilebilir. Son olarak çocukluk dönemi istismar yaşantıları ile uyumsuz bilişsel duygu düzenleme arasındaki ilişkide otomatik düşüncelerin kısmi aracı ilişkisinin olduğu söylenebilir.

Aracılık ilişkilerini inceleme çalışmaları kapsamında yapılan analizler sonucun anlamlı katkı sağlayan yolların modele eklendiği ki kare değerinde anlamlı bir farklılık yaratmayan yolların modelden çıkarıldığı nihai modele ilişkin yol şeması Şekil 2’de modele ilişkin uyum iyiliği değerleri Tablo 3’te verilmiştir.

Şekil 2. Nihai modele ilişkin hesaplanan standardize edilmiş yol katsayıları ve t değerleri

Şekil 2’te görüldüğü üzere ergenlerin çocukluk dönemi istismar yaşantıları uyumlu bilişsel duygu düzenleme stratejilerini ($\beta = -.28$, $p < .01$), uyumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejilerini ($\beta = .13$, $p < .05$), otomatik düşünceleri ($\beta = .64$, $p < .01$) ve davranış problemlerini ($\beta = .26$, $p < .01$) anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Diğer taraftan otomatik düşüncelerin psikolojik sağlamlığı ($\beta = -.42$, $p < .01$), davranış problemlerini ($\beta = .59$, $p < .01$) ve uyumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejilerini ($\beta = .47$, $p < .01$), uyumlu bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin psikolojik sağlamlığı ($\beta = .56$, $p < .01$) ve son olarak da uyumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin davranış problemlerini ($\beta = .15$, $p < .01$) yordadığı görülmektedir.

Tablo 3.

Nihai modele ilişkin uyum iyiliği değerleri

Uyum İndeksleri	Değerler
χ^2/sd (2246,54 / 452)	4,96
RMSEA (RMSEA için %90 güven aralığı = (.07; .08)	.08
NNFI	.95
CFI	.96
GFI	.83
SRMR	.08

Tablo 3’te aracılık analizleri sonucunda elde edilen nihai modele ilişkin uyum iyiliği değerleri sunulmuştur. Değerlerden anlaşılabileceği üzere veri model uyumunu değerlendiren uyum iyiliği değerleri GFI dışında kabul edilir sınırlar içindedir. χ^2/sd , uyum iyiliği için kabul edilebilir alt sınır olan 5,00 (Şimşek, 2007) oldukça yakın bir değer çıkmıştır (4,96). Ancak χ^2/sd örneklem büyüklüğüne oldukça duyarlı bir uyum değeri olduğu için geniş örneklemede, özellikle 200 ve üstü, bu değer yorumlama hatalarına neden olabileceği bilinmektedir. Analizlerde örneklem büyüklüğünün artması ki kare serbestlik derecesinin de artmasına neden olmakta bu durum da doğal olarak χ^2/sd ’nin yükselmesine neden olmaktadır (Çokluk, Şekercioğlu & Büyüköztürk, 2010). χ^2/sd ile birlikte bu çalışmada .08 kabul edilebilir uyum değeri üreten

RMSEA değerinin örneklem büyüklüğünden oldukça etkilenen bir uyum iyiliği indeksi olduğu bilinmektedir (Meydan & Şeşen, 2011).

Floyd ve Widaman (1995) büyük örnekleme modelin test edilmesini tüm örneklem üzerinden gerçekleştirmektense örnekleme alt bölümlere ayırarak analizleri yapmanın çok daha yararlı olduğunu, bu durumun model için ek kanıtlar sağlayacağını bildirir (akt: Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010). Bu çalışmada X^2/sd 'i ve RMSEA'nın örneklem büyüklüğünde etkilenme düzeyini belirlemek için 671 olan örneklem ilk olarak 471 kişi ile, ardından 271 ve 171 kişi ile sınırlandırılarak analizler tekrar edilmiştir. 471 kişi ile sınırlandırılarak yapılan analizde X^2/sd 3,48, RMSEA .07 çıkarken, 271 kişi ile analiz yapıldığında X^2/sd 2,00, RMSEA .06 çıkmış, son olarak 171 kişi ile sınırlandırılarak analiz tekrarlandığında X^2/sd 1,26 RMSEA .04 çıkmıştır. Tüm bu bilgiler, uyum göstergelerinden biri olan X^2/sd 'nin bu çalışmada kabul edilir olan 5,00'a yakın çıkmasının nedenin model veri uyumunun yetersizliğinden çok, örneklem büyük olması ile ilgili olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan kabul edilebilir uyum sınırlarında çıkan RMSEA değerinin örneklem büyüklüğünden etkilendiği özellikle örneklem geniş örneklem sınırı olan 200'ün altında bir değere sabitlendiğinde RMSEA'nın .04 gibi mükemmel uyum değerine ulaştığı görülmektedir.

Değişkenlere Ait Yapısal İlişkiler

Tablo 4'te yapılan analizler sonucunda oluşan nihai modele ilişkin regresyon eşitliği ve içsel-aracı değişkenlere ait açıklanan varyanslar verilmiştir.

Tablo 4.

Nihai modelde regresyon eşitliği ve açıklanan varyans değerleri

Değişken	Regresyon Denklemi	R ²
Davranış Problemleri (DP)	DP = (0.59)*OD + (0.26)*IST + (0.15)*BDDUS + e (hata varyansı= 0.24)	0.76
Psikolojik Sağlamlık (PS)	PS = (0.56)*BDDU + (- 0.42)* OD + e (hata varyansı = 0.43)	0.57
Otomatik Düşünceler (OD)	OD = (0.64)IST + e (hata varyansı = 0.59)	0.41
Bilişsel Duygu Düzenleme- Uyumlu (BDDU)	BDDU = (-0.28)*IST + e (hata varyansı = 0.92)	0.08
Bilişsel Duygu Düzenleme- Uyumsuz (BDDUS)	BDDUS = (0.47)*OD + (0.13)*IST + e (hata varyansı = 0.68)	0.32

Tablo 4'te regresyon denklemi incelendiğinde davranış problemlerinin uyumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejileri, çocukluk dönemi istismar yaşantıları ve otomatik düşünceler tarafından yordandığını ve bu üç değişkenin davranış problemlerinin varyansının % 76'sını açıkladığı görülmektedir. Tabloda ayrıca psikolojik sağlamlığın toplam varyansının % 57'sinin otomatik düşünceler ve uyumlu bilişsel duygu düzenleme stratejileri tarafından belirlendiğini; istismar yaşantılarının otomatik düşüncelerin varyansının % 41'ini, uyumlu bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin varyansının % 8'ini ve otomatik düşünceler ile istismarın uyumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin varyansının % 32'sini açıkladığı görülmektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Ölçüm Modeline İlişkin Tartışma Yorum

Tüm ölçme araçlarındaki alt boyutların bulundukları araçta açıkladıkları varyansı belirlemek için R^2 değerleri incelendiğinde alt boyutların bulundukları ölçme aracında açıkladıkları varyans (R^2) .28 ile .78 arasında değişmekte iken Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği'nin ölçeğin Kabullenme alt boyutunun Uyumlu BDD stratejilerinde açıkladığı varyansın (R^2 = .04) ve Kendini Suçlama alt boyutunun Uyumsuz BDD stratejilerinde açıkladığı varyansın (R^2 = .13) oldukça düşük olduğu görülmüştür. Diğer taraftan Kabullenme ve Kendini Suçlama alt boyutlarının yer aldıkları stratejinin yanı sıra yer almadıkları strateji ile de yüksek ilişki gösterdikleri, bu durum bir ölçekte bulunması gereken önemli özelliklerden biri olan maddelerin yer aldığı faktör ile yüksek ilişki, yer almadığı faktörler ile düşük ilişki göstermesi (Büyüköztürk, 2010) kuralının ihlali ve ölçüm modelinde iki alt boyuta dair yüksek hata (açıklanamayan varyans) anlamına gelmektedir (Kabullenme alt boyutu için hata .96; Kendini Suçlama alt boyutu için hata .87). Ayrıca iki alt boyutun Cronbach alpha iç tutarlık değerleri incelendiğinde alfa değeri için kabul edilebilir sınır olan .60'ın (Özdamar, 1999) altında olduğu görülmüştür. Tüm bunların yanında Martin ve Dahlen (2005) depresyon, anksiyete, stres ve öfkenin hangi bilişsel duygu düzenleme stratejileri tarafından yordandığını belirlemek için yaptıkları çalışmada uyumlu bilişsel duygu düzenleme stratejilerinden Kabullemenin uyumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejileri gibi depresyon ile pozitif ilişki gösterdiğini belirlemiş ve bu stratejinin yeniden kavramsallaştırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Kabullenme ve Kendini Suçlama alt boyutlarının geçerlik (düşük R^2 , yüksek hata miktarı, diğer strateji ile olan yüksek korelasyon), güvenilirliğine (düşük alfa değeri) dair elde edilen bu bilgilerden ve diğer araştırma bulgularından hareketle iki alt boyutun ölçüm modelinden çıkarılmasına karar verilmiştir.

Test edilen hipotezin yeterli uyum göstermemesi durumunda, modele eklenecek ilişkilerin ve her bir ilişkinin modele katkısının hesaplandığı modifikasyon önerilerinin incelenmesi ve eklenecek ilişkilerin teorik çerçeve temelinde yorumlanması gerekmektedir. Ölçüm modelinde yapılacak modifikasyon aynı örtük değişkenin gözlenen değişkenlerini ilgilendirdiğinde yapılacak düzeltme ölçme aracının tek boyutluluk varsayımını ihlal etmeyeceği için herhangi bir soruna neden olmaz (Şimşek 2007). Bu araştırmanın ölçüm modelinin düzeltme (modifikasyon) önerileri incelendiğinde; ÇÖYÖ-KF'nin Fiziksel İhmal ile Duygusal İhmal, Yılmazlık Ölçeğinin Girişimci Olma ve İyimser Olma ve YSR 11/18'in Saldırganlık ve Kurallara Karşı Gelme alt boyutları arasındaki modifikasyonun χ^2 değerini anlamlı şekilde düşüreceği görülmüştür. ÇÖYÖ- KF'de eklenecek modifikasyon önerilen iki alt boyutun ihmalle ilişkili olması, alan yazında fiziksel ihmal ve duygusal ihmalin çoğunlukla birlikte görüldüğünü bildiren (McCoy & Keen, 2009; Mills et al., 2013; Polat, 2007) hatta bu değişkenlerin birlikte incelenmesini öneren (Ney, 1994) çalışmaların olmasından dolayı iki boyut arasında düzeltme yapılmasında herhangi bir sakınca görülmemiştir. Psikolojik sağlık bireyde pozitif özelliklerin varlığı şeklinde tanımlandığında (Schultz et al., 2009; Gürgan, 2006) Yılmazlık Ölçeği'nin İyimser Olma ve Girişimci Olma alt boyutlarının her ikisi de olumlu özellikler ve aynı ölçeğin alt boyutları olmasından dolayı bu boyutların modifikasyonunda kuramsal olarak bir sorun görülmemiştir. YSR 11/18 ölçeği "İçer Yönelim", "Dışa Yönelim" ve "Toplam Problem" olmak üzere üç genel davranış problemi ve bu problemlerin bileşenlerini oluşturan sekiz semptom alt ölçeğinden oluşmaktadır (Şimşek & Erol 2010). Ölçüm modelinde YSR 11/18'deki Saldırganlık ile Kurallara Karşı Gelme modifikasyon önerisi, her iki boyutun da ölçeğin "Dışa Yönelim" alt boyutunda yer almasından dolayı uygun görülmüştür.

Davranış Problemlerinin Diğer Değişkenlerle Olan İlişkilerine Yönelik Tartışma Yorum

Bireyin kendine, diğer insanlara ve dünyaya ilişkin çarpıtılmış inançları sonucu ortaya çıkan otomatik düşüncelerin bireyin ruh sağlığı üzerinde önemli bir etken olduğu ve bu inançlar ile psikopatoloji arasında ilişki olduğu bilişsel teravinin temel varsayımlarından biridir (Beck, 2001; DeRubeis et al., 2009; Dobson, 2008; Köroğlu, 2009; Neenan & Dryden, 2004; Türkçapar, 2007). Bu çalışmadan elde edilen otomatik düşünceler ile davranış problemleri arasında güçlü pozitif ilişki ve ergen davranış problemlerinin en güçlü yordayıcısının otomatik düşünceleri olduğu bulgusu düşünceler ile

psikopatoloji/davranış-uyum problemleri arasında ilişki olduğunu belirten birçok çalışma ile tutarlılık göstermektedir. (Kazdin, 1990; Epkins, 2000; Silverman & DiGiuseppe, 2001; Barriga, Landau, Stinson, Liao & Gibbs, 2000). Bilişsel terapisinin kuramsal temellerinden, birçok farklı araştırma ve bu çalışmadan elde edilen bulgulardan ulaşılabilecek önemli sonuçlardan biri otomatik düşüncelerin bireydeki uyum ve davranış sorunlarının ve psikopatolojik durumun önemli bir belirleyicisi olduğu şeklindedir.

Bu çalışmadan elde edilen bulgulardan bir diğeri ise bireyin uyumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin onun davranış problemleri üzerinde etkili olabileceği ancak uyumlu bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin davranış problemlerinin açıklanmasında anlamlı bir katkısının olmadığı yönündedir. Uyumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejileri bireyin olumsuz bir olaydan sonra diğer insanları suçlaması, olayı felaketleştirmesi ve olayla ilgili ruminatif düşüncelere sahip olmasıdır. Bilişsel duygu düzenleme ile ilgili alanyazın incelendiğinde, en fazla çalışmanın bilişsel duygu düzenleme stratejileri ile psikolojik belirtiler ile ilgili olduğu görülmekte ve bu çalışmaların bir çoğunda uyumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejileri ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişki olduğu (Aldao & Nolen-Hoeksema, 2010; Amone-P'Olak, Garnefski & Kraaij, 2007; Garnefski & Kraaij, 2006; Garnefski, Kraaij & van Etten, 2005; Garnefski et al., 2004; Garnefski et al., 2009; Lei et al., 2014; Min et al., 2013; Martin & Dahlen, 2005; Mihalca & Tarnavska, 2013), uyumlu bilişsel duygu düzenleme stratejileri ile psikolojik belirtiler arasında ya anlamlı bir ilişki olmadığı veya düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişki olduğu ve özellikle yüksek düzeyde ruminasyon ve felaketleştirme stratejilerini kullananların daha olumsuz ruh sağlığı belirtilerine sahip oldukları belirtilmektedir (Aldao & Nolen-Hoeksema, 2010; Amone-P'Olak, Garnefski & Kraaij, 2007; Garnefski & Kraaij, 2006). Bu çalışmada uyumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejileri ile davranış problemleri arasındaki pozitif yönlü ilişki olduğu ve davranış problemlerinin varyansının açıklanmasında uyumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin anlamlı bir katkısının olduğu bulgusu ilgili alan yazın ile paralellik göstermektedir.

Bu çalışmanın hipotezleri arasında çocukluk dönemi istismar/ihmal yaşantılarının otomatik düşünceler ve bilişsel duygu düzenleme stratejileri üzerinden ergen davranış problemlerini etkileyeceği yönündedir. Ancak araştırmanın bulguları söz konusu ilişkide otomatik düşünce ve bilişsel duygu düzenlemenin aracılık etkisinin yanında çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının ergen davranış sorunlarını doğrudan da etkilediğini göstermiştir. Çocukluk dönemi örselenme yaşantıları 18 yaş altı bireylerin kendisinden en az beş yaş büyük birisi tarafından veya aile üyeleri tarafından her türlü fiziksel, duygusal ve cinsel kötü davranışı ve ihmali kapsar (Hartman & Burgess 1989; WHO, 2010). Çocukluk yıllarında kötü muameleye maruz kalan veya fiziksel/duygusal ihtiyaçları konusunda ailesinden gerekli desteği alamayan bireylerin yaşamlarının ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde psikolojik problemler yaşadıkları ciddi duygusal sorunlar yaşadıkları Türkiye ve dünyada yapılan birçok çalışmada ortaya konmuştur (Afifi et al., 2011; Calam et al., 1998; Can-Özcan, 2010; Didie et al., 2006; Er, 2010; Erol, Ersoy & Mete, 2013; Lau et al., 2005; Oshri et al., 2015; Pietrek et al., 2013; Philippe et al., 2011; Shin, Edwards & Heeren, 2009; Thornberry et al., 2014; Wingo et al., 2010; Zoroğlu et al., 2001). Bir anlamda bu çalışmadan elde edilen çocukluk dönemi istismar/ihmal yaşantıları arttıkça ergenlik dönemi davranış problemleri artar bulgusu ülkemizde ve dünyada yapılan çok sayıda çalışma ile uyum içinde olduğu söylenebilir. Diğer taraftan bu bulgu; çocukluk yıllardaki sorunların sadece çocukluk dönemini etkilemediği, söz konusu sorunların bireyin yaşamının sonraki dönemlerinde de etkisini gösterdiğini ortaya koymuştur.

Yukarıda sıralanan özellikler bu araştırma kapsamında ölçülen ergen davranış sorunlarının %76'lık kısmını açıklamaktadır. Bu noktada otomatik düşünceler, uyumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejileri ve çocukluk dönemi istismar/ihmal yaşantıları dışında kalan % 24'lük varyansın açıklanmaması ergen davranış sorunlarının bu değişkenler dışında başka kaynaklarının da olduğunu göstermektedir.

Birçok çalışmada çocukluk dönemi istismar/ihmal yaşantıları ile davranış problemleri arasındaki ilişkide psikolojik sağlamlığın koruyucu bir etkisinin olduğu, yüksek psikolojik sağlamlık gösteren bireylerin istismar sonrasında daha düşük düzeyde kendini yaralama, anksiyete, depresyon veya intihar girişimi gibi davranış problemi gösterdiği ifade edilmektedir (Eisenberg, Ackard & Resnick, 2007; Roy, Carli & Sarchiapone, 2011; Wingo et al., 2010). Bunun yanında psikolojik sağlamlığın çocukluk dönemi

istismar/ihmal yaşantıları ile davranış problemleri/psikolojik belirtiler arasında aracı rolünün olduğunu ifade eden çalışmalar da bulunmaktadır (Campbell-Sills, Cohan & Stein 2006; Goldstein, Faulkner & Wekerle, 2013; Philippe et al., 2011). Bu çalışmada değişkenler arası ilişki tablosu incelendiğinde davranış problemleri ile psikolojik sağlık arasında çıkan orta düzeydeki negatif yönlü anlamlı ilişki daha önce yapılan çalışmaları doğrular niteliktedir. Ancak aracılık modelinde psikolojik sağlık ile davranış problemleri arasına yol eklendiğinde bu yolun t değeri açısından anlamlı olmadığı görülmektedir. Bu durumun nedeninin korelasyon analizinin sadece değişkenlerin birlikte artış ve azalışını gösteriyor yani değişkenler arasında nedensel ilişkileri göstermiyor olmasından (Büyüköztürk, Çokluk & Köklü, 2010) kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Yapısal analizde psikolojik sağlık ile davranış problemleri arasında anlamlı ilişki çıkmamasının temel nedeninin iki değişkenin de aynı anda çocukluk dönemi istismar/ihmal yaşantılarından ve otomatik düşüncelerden etkileniyor olması, diğer bir ifade ele iki değişken arasında gözlenen ilişkinin, aslında birbirleri ile ilişkili olmalarından öte ikisinin de aynı kaynaktan besleniyor olması olabilir. Bu çalışmada diğer çalışmalardan farklı olarak yapısal modelde psikolojik sağlık ile davranış problemleri arasında ilişki çıkmaması, ölçülen değişkenlerin içeriği ile de ilgili olabilir çünkü bazı çalışmalarda psikolojik sağlık bireyde davranış problemlerinin olmaması (Chambers & Belicki, 1998; Herrman et al., 2011; McGloin & Widom, 2001; Williams & Nelson-Gardell, 2012) veya olumsuz olaydan sonra kendini toparlama gücü (Masten, Best & Garmezy, 1990) şekilden tanımlanırken bu çalışmada psikolojik sağlık bireydeki güçlü olma, iletişim, girişimci olma gibi pozitif özellikler şeklinde tanımlanmaktadır. Diğer yandan bu çalışmanın bulgularına paralel olarak klinik olmayan üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada psikolojik sağlık ile TSSB arasında anlamlı bir ilişki bulunamamış ve bu bulgu psikolojik sağlamlığın travma ile başa çıkmada yeterli olmadığı şeklinde yorumlanmıştır (Mccow, 2010).

Psikolojik Sağlamlığın Diğer Değişkenlerle Olan İlişkilerine Yönelik Tartışma Yorum

Psikolojik sağlık, otomatik düşünceler ve uyumlu bilişsel duygu düzenleme stratejileri tarafından yordanmakta olup bu değişkenler psikolojik sağlamlığın toplam varyansının % 57'sini açıklamakta ve uyumlu bilişsel duygu düzenleme stratejileri, otomatik düşüncelere oranla psikolojik sağlamlığın varyansına daha yüksek oranda katkı sağlamaktadır. Çalışmadan elde edilen bu bulgular zorlu yaşam olaylarının ardından pozitif başa çıkma tarzlarını kullanan bireylerin psikolojik sağlamlığının yüksek olduğunu göstermektedir. Bir anlamda bireyin olumsuz yaşam olaylarına rağmen olumlu bir bakış açısına sahip olmasının onun olumsuz olaylardan sonra iyi oluş düzeyini arttırdığı söylenebilir. Uyumlu bilişsel duygu düzenleme stratejileri ile ilgili elde edilen bu bulgu Min vd. (2013) tarafından yapılan çalışmanın bulguları tutarlılık gösterirken aynı çalışmanın diğerlerini suçlama dışında tüm uyumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin psikolojik sağlık ile negatif yönlü bir ilişki gösterir bulgusu ile tezat oluşturmaktadır. Çünkü bu çalışmada kurulan yapısal modelde uyumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejileri ile psikolojik sağlık arasında anlamlı bir yol belirlenmemiştir. Diğer taraftan Min vd. (2013) çalışmasında, bu çalışmaya paralel olarak, uyumlu stratejilerin psikolojik sağlamlığa katkısının uyumsuz olanlardan daha yüksek olduğu da belirtilmektedir. Bilişsel duygu düzenleme stratejileri ile ilgili bu çalışmadan elde edilen bulgular, bireyde olumsuz başa çıkma tarzlarının olmamasından çok olumlu düşünce sisteminin varlığının onun psikolojik iyi oluşuna etki ettiği yönündedir.

Bilgiyi işleme sürecindeki özgün yanıtlıklar veya eğilimler olarak sorunların büyütülmesi, başarıların küçümsemesi, mutlakıyetçi düşünme gibi bazı formlardaki bilişsel çarpıtmalara bağlı olarak ortaya çıkan otomatik düşünceler (Dobson, 2008; Türkçapar, 2007) ile bireyin ruh sağlığını koruyucu özelliklerden biri olan psikolojik sağlık (Eisenberg, Ackard & Resnick, 2007; Roy, Carli & Sarchiapone, 2011; Wingo et al., 2010) arasında bu çalışmada ortaya çıkan negatif yönlü ilişki bireyin otomatik düşünceleri arttıkça onun psikolojik sağlamlık düzeyinin azaldığını göstermektedir.

Aracı Değişkenler ve Aracılık Analizlerine İlişkin Tartışma Yorum

Aracı değişkenlerin, özellikle de otomatik düşüncelerin çocukluk dönemi kötü muamele yaşantıları tarafından açıklanma düzeyi dikkat çekicidir. Bu noktada özellikle şema olarak tanımlanan bireyin bilisel hata, ön yargılar ve düşünce sisteminin en derinlerindeki yapısının aile üyeleri arasındaki çatışmalardan,

kişi için önemli olan insanlarla girilen etkileşimlerden ve özellikle de bu önemli kişilerden gelen kötü muamelelerden kaynaklandığı (Beck, 2001) düşünüldüğünde çocukluk dönemi istismar/ihmal yaşantılarının otomatik düşüncelerin % 41’lik varyansını açıklamasının kuramsal olarak önemli bir sonuç olduğu düşünülmektedir. Çalışmadan elde edilen bu bulgu; Kaya’nın (2010), Van Harmelen ve diğerleri (2010) ve Mersky ve Topitzes’in (2010) çocukluk dönemi istismar yaşantıları bireyin inanç ve düşünce sistemi arasındaki ilişkiyi ortaya koyan çalışmaları ile uyum içindedir. Diğer taraftan uyumlu başa çıkma stratejilerinin varyansının % 8’lik bölümünün çocukluk dönemi kötü muamele yaşantıları tarafından açıklanıyor olması pozitif başa çıkma stratejilerinin farklı temellerden beslendiğini göstermektedir. Bu noktada başta uyumlu bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin ve bunun yanında otomatik düşünce ve uyumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin çocukluk dönemi kötü muamele yaşantıları dışındaki kaynaklarının araştırılması alana katkı sağlayabilir.

Aracılık analizleri bir anlamda mevcut ilişkinin nasıl ortaya çıktığının ve neden böyle bir ilişkinin var olduğunun cevabıdır (Şimşek, 2007). Bu çalışmada yapılan analizlerde ilk olarak otomatik düşüncelerin çocukluk dönemi istismar/ihmal yaşantıları ile psikolojik sağlık arasında tam aracı, davranış problemleri arasında ise kısmi aracılık etkisinin olduğu görülmüştür. Otomatik düşünceler ve bu düşüncelerin temelinde yer alan şemaların çocukluk dönemi kötü muamele yaşantıları ile ergenlik ve yetişkinlik davranış problemleri/psikolojik belirtileri arasında aracılık veya düzenleyicilik etkisinin olduğunu gösteren bir çok çalışma (Glassman et al., 2007; Kaya, 2010; Kaysen et al., 2005; Lumley & Harkness, 2007; McGee, Wolfe & Olson, 2001; Van Harmelen, et al., 2010) olmasına rağmen çocukluk dönemi istismar/ihmal yaşantıları ile psikolojik sağlık arasında inançların aracılık etkisinin olduğunu belirten herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu noktada bireyin olumsuz yaşantılardan sonra toparlanma hızında ona yardımcı olabilecek pozitif özelliklerin kazanılmasında onun düşünce sisteminin önemli bir araç olduğu ve söz konusu düşünce sisteminin çocukluk dönemi olumsuz yaşantılarından etkilendiği bulgusunun psikolojik sağlık düzeyini arttırmayı amaçlayan veya bu değişkeni inceleyen araştırmacılar için dikkate alınması gereken önemli bir bulgu olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmadan elde edilen bulgulardan biri uyumlu bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin psikolojik sağlamlığı açıklayan önemli değişkenlerden biri olduğu, bu stratejilerin varyansının bir kısmının çocukluk dönemi kötü muamele yaşantılarından kaynaklandığı ve bu değişkenin çocukluk istismar/ihmal yaşantıları ile psikolojik sağlık arasında tam aracılık rolünün olduğunun belirlenmesidir. Çalışmanın bu boyutu ile ilgili Türkiye ve dünya alanyazınında herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu bulgu bireyin pozitif başa çıkma tarzlarının onun travmatik olaylardan sonra kendini toparlama sürecini olumlu etkileyen psikolojik sağlık düzeyini yükselttiği ve söz konusu olumlu düşünce şeklini etkileyen değişkenlerden birinin çocukluk yıllarında istismar/ihmal yaşantılarının olmaması olduğu şeklinde ifade edilebilir.

Bu çalışmadaki çocukluk dönemi kötü muamele yaşantılarının ergen davranış problemlerini hem doğrudan hem de uyumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejileri üzerinden etkilediği bulgusu Oshri ve diğerleri (2015) ve Runtz ve Schallow (1997) söz konusu ilişkide duygu düzenlemenin aracı rolünün olduğunu ifade eden çalışmaları tarafından desteklenmektedir. Bu noktada çocukluk yıllarında aile üyeleri ve çevresindeki insanlar tarafından kötü muameleye uğramanın ve otomatik düşüncelerin bireyin uyumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejilerini ve bu stratejilerin de ergenin davranış problemlerini etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Bu araştırmanın bulguları yorumlanırken göz önüne alınması gereken önemli noktalardan biri; toplumsal ön yargılardan dolayı bireylerin istismar/ihmal yaşantıları ve davranış problemlerine yönelik bilgilerinin bazılarını gizlemiş ve çarpıtmış olma olasılığıdır.

References

- Achenbach, T. M., & Edelbrock, C. S. (1989). Manual for the youth self-report and profile. Burlington: Department of Psychiatry, University of Vermont.
- Afifi, T. O., Mather, A., Boman, J., Fleisher, W., Enns, M. W., MacMillan, H., & Sareen, J. (2011). Childhood adversity and personality disorders: results from a nationally representative population-based study. *Journal of Psychiatric Research*, 45(6), 814-822.
- Aldao, A., & Nolen-Hoeksema, S. (2010). Specificity of cognitive emotion regulation strategies: A transdiagnostic examination. *Behaviour Research and Therapy*, 48(10), 974-983.
- Amone-P'Olak, K., Garnefski, N. & Kraaij, V. (2007). Adolescents caught between fires: cognitive emotion regulation in response to war experiences in northern uganda. *Journal of Adolescence* 30, 655–669.
- Barriga, A. Q., Landau, J. R., Stinson, B. L., Liau, A. K., & Gibbs, J. C. (2000). Cognitive distortion and problem behaviors in adolescents. *Criminal Justice and Behavior*, 27(1), 36-56.
- Bayram, N. (2010). Yapısal eşitlik modellemesine giriş AMOS uygulamaları. İstanbul: Ezgi Kitabevi.
- Beck, A. T. (2005). Bilişsel terapi ve duygusal bozukluklar. (A. Türkcan, Çev.). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Beck, J. S. (2001). Bilişsel terapi: Temel ilkeler ve ötesi. (N.Hisli-Şahin, Çev.). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Bernstein, D. P., Stein, J. A., Newcomb, M. D., Walker, E., Pogge, D., Ahluvalia, T., & vd. (2003). Development and validation of a brief screening version of the childhood trauma questionnaire. *Child Abuse & Neglect*, 27(2), 169-190.
- Bilir, S., Arı, M., Dönmez, N.B., Atik, B., & San, P. (1991). Türkiye'nin 16 ilinde 4-12 yaşları arasındaki 50.473 çocuğa fiziksel ceza verme sıklığı ve buna ilişkin problem durumlarının incelenmesi. *Başbakanlık Aile ve Toplum Dergisi*, 1(1) 57-70.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum (11. Bs.). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö., & Köklü, N. (2008). Sosyal bilimler için istatistik. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Byrne, B. M. (2013). Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications, and programming. New York: Routledge.
- Calam, R., Horne, L., Glasgow, D. & Cox, A. (1998). Psychological disturbance and child sexual abuse: A follow-up study. *Child Abuse & Neglect*, 22 (9), 901–913.
- Campbell-Sills, L., Cohan, S. L., & Stein, M. B. (2006). Relationship of resilience to personality, coping, and psychiatric symptoms in young adults. *Behaviour Research and Therapy*, 44(4), 585-599.
- Can-Özcan, M. (2010). İstismar ve ihmalin çocuklar üzerindeki fiziksel ve psikolojik etkilerinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Chaffin, M., Wherry, J. N., & Dykman, R. (1997). School age children's coping with sexual abuse: Abuse stresses and symptoms associated with four coping strategies. *Child Abuse & Neglect*, 21(2), 227-240.
- Chambers, E. & Belicki, K. (1998) Using sleep dysfunction to explore the nature of resilience in adult survivors of childhood abuse or trauma. *Child Abuse & Neglect*, 22 (8), 753–758.

- Cicchetti, D. (2010). Aşırı stres altında dayanıklılık: çok katmanlı bir bakış açısı. *World Psychiatry*, 9, 145-154.
- Cicchetti, D., & Valentino, K. (2006). An ecological-transactional perspective on child maltreatment: Failure of the average expectable environment and its influence on child development. In D. Cicchetti & D. J. Cohen (Eds) *Developmental psychopathology, risk, disorder, and adaptation*, (Second Edition: pp: 129-201). New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Çeçen-Erogul, A. R. (2013). Psychometric properties of the children's automatic thoughts scale (CATS) in Turkish children with age and gender differences. *Journal of Cognitive & Behavioral Psychotherapies*, 13(2), 1-10.
- Çelik, H. E., & Yılmaz, V. (2013) LISREL 9.1 ile yapısal eşitlik modellemesi. Temel kavramlar-uygulamalar-programlama (göz.gez. 2. Bs.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2010). Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları. Ankara: Pegem Akademi.
- Demir, M. (2008). Çocuk ve ergenlerin cinsel istismarı sonrası akut stres bozukluğu ve travma sonrası stres bozukluğu özelliklerinin incelenmesi. Yayımlanmamış uzmanlık tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- DeRubeis, R. J., Webb, C.A., Tang, T. Z., & Beck, A. T. (2009). Cognitive therapy. In K.S. Dobson (Ed.) *Handbook of Cognitive-Behavioral Therapies* (pp.277-316). USA: Guilford Press.
- Didie, E. R., Tortolani, C. C., Pope, C. G., Menard, W., Fay, C., & Phillips, K. A. (2006). Childhood abuse and neglect in body dysmorphic disorder. *Child Abuse & Neglect*, 30(10), 1105-1115.
- DiLillo, D., Lewis, T., & Loreto-Colgan, A. D. (2007). Child maltreatment history and subsequent romantic relationships: Exploring a psychological route to dyadic difficulties. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 15(1), 19-36.
- Dobson, K. S. (2008). Depresyonun bilişsel terapisi. In M.A. Whisman (Eds) *Depresyonun Uyarlamalı Bilişsel Terapisi*. (M.Macit & M.Adal, Çev.). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Dobson, K. S., & Dozois, D.J.A. (2009). Historical and philosophical bases of the cognitive-behavioral therapies. In K.S. Dobson (Ed.) *Handbook of cognitive-behavioral therapies*, (pp.94-132). USA: Guilford Press.
- Eisenberg, M. E., Ackard, D. M., & Resnick, M. D. (2007). Protective factors and suicide risk in adolescents with a history of sexual abuse. *The Journal of Pediatrics*, 151(5), 482-487.
- Epkins, C. C. (2000). Cognitive specificity in internalizing and externalizing problems in community and clinic-referred children. *Journal of Clinical Child Psychology*, 29(2), 199-208.
- Er, T. (2010). Cinsel istismara maruz kalan ve kalmayan ergenlerin anksiyete, depresyon ve benlik algısı açısından karşılaştırılması. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Erol-Öngen (2010). Cognitive emotion regulation in the prediction of depression and submissive behavior: Gender and grade level differences in Turkish adolescents. *Procedia Social and Behavioral Sciences* 9,1516–1523.
- Erol, N., & Şimsek, Z. (2010) Okul çağı çocuk ve gençler için davranış değerlendirme el kitabı (ASEBA Temelli). Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Erol, A., Ersoy, B., ve Mete, L. (2013). Majör depresyonda özkıyım girişimi ile çocukluk çağı örselenmeleri arasındaki ilişki. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24(1), 1-6

- Garnefski, N., Baan, N., & Kraaij, V. (2005). Psychological distress and cognitive emotion regulation strategies among farmers who fell victim to the foot-and-mouth crisis. *Personality and Individual Differences*, 38(6), 1317-1327.
- Garnefski, N., Koopman, H., Kraaij, V., & ten Cate, R. (2009). Brief report: Cognitive emotion regulation strategies and psychological adjustment in adolescents with a chronic disease. *Journal of Adolescence*, 32(2), 449-454.
- Garnefski, N., & Kraaij, V. (2006). Relationships between cognitive emotion regulation strategies and depressive symptoms: A comparative study of five specific samples. *Personality and Individual Differences*, 40(8), 1659-1669.
- Garnefski, N., Kraaij, V., & Spinhoven, P. (2001). Negative life events, cognitive emotion regulation and emotional problems. *Personality and Individual Differences*, 30(8), 1311-1327.
- Garnefski, N., Kraaij, V., & van Etten, M. (2005). Specificity of relations between adolescents' cognitive emotion regulation strategies and internalizing and externalizing psychopathology. *Journal of Adolescence*, 28(5), 619-631.
- Garnefski, N., Teerds, J., Kraaij, V., Legerstee, J., & van den Kommer, T. (2004). Cognitive emotion regulation strategies and depressive symptoms: Differences between males and females. *Personality and Individual Differences*, 36(2), 267-276.
- Glassman, L. H., Weierich, M. R., Hooley, J. M., Deliberto, T. L., & Nock, M. K. (2007). Child maltreatment, non-suicidal self-injury, and the mediating role of self-criticism. *Behaviour Research and Therapy*, 45(10), 2483-2490.
- Ginzburg, K., Arnow, B., Hart, S., Gardner, W., Koopman, C., Classen, C. C., & Spiegel, D. (2006). The abuse-related beliefs questionnaire for survivors of childhood sexual abuse. *Child Abuse & Neglect*, 30(8), 929-943.
- Goldstein, S., & Brooks, R. (2013). Why study resilience? In S. Goldstein, & R. Brooks (Eds.), *Handbook of resilience in children* (Second Edition, pp. 3–16). New York: Springer Science + Business Media.
- Goldstein, A. L., Faulkner, B., & Wekerle, C. (2013). The relationship among internal resilience, smoking, alcohol use, and depression symptoms in emerging adults transitioning out of child welfare. *Child Abuse & Neglect*, 37(1), 22-32.
- Gürkan, U. (2006). Grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin yılmazlık düzeylerine etkisi. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Hartman, C. R., & Burgess, A. W. (1989). Sexual abuse of children: Causes and consequences. In D. Cicchetti & V. Carlson (Eds). *Child Maltreatment: Theory And Research On The Causes and Consequences Of Child Abuse and Neglect*, (pp. 95-128). Cambridge: Cambridge university press.
- Hébert, M., Tremblay, C., Parent, N., Daignault, I. V., & Piché, C. (2006). Correlates of behavioral outcomes in sexually abused children. *Journal of Family Violence*, 21(5), 287-299.
- Herrman, H., Stewart, D. E., Diaz-Granados, N., Berger, E. L., Jackson, B., & Yuen, T. (2011). What is resilience?. *Canadian Journal of Psychiatry. Revue Canadienne De Psychiatrie*, 56(5), 258-265.
- Karakuş, Ö. (2012). Relation between childhood abuse and self esteem in adolescence. *International Journal of Human Sciences*, 9 (2), 753-763.

- Kaslow, N. J., & Thompson, M. P. (2008). Associations of child maltreatment and intimate partner violence with psychological adjustment among low SES, African American children. *Child Abuse & Neglect*, 32(9), 888-896
- Kaya, S. (2014). Çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ölçeği kısa formunun türkçe'ye uyarlanması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Kaysen, D., Scher, C. D., Mastnak, J., & Resick, P. (2005). Cognitive mediation of childhood maltreatment and adult depression in recent crime victims. *Behavior Therapy*, 36(3), 235-244
- Kazdin, A. E. (1990). Evaluation of the Automatic thoughts questionnaire: Negative cognitive processes and depression among children. *Psychological Assessment: A Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 2(1), 73.
- Kline, R. B. (2005). Principles and practice of structural equation modeling. (Second Edition), New York/London: Guilford Press.
- Köroğlu, E. (2009). Bilişsel Davranışçı psikoterapiler. İstanbul. HYB Yayınları.
- Lau, J. T., Kim, J. H., Tsui, H. Y., Cheung, A., Lau, M., & Yu, A. (2005). The relationship between physical maltreatment and substance use among adolescents: A survey of 95,788 adolescents in Hong Kong. *Journal of Adolescent Health*, 37(2), 110-119.
- Leahy, R. L. (2007). Bilişsel terapi yöntemleri. (H. Türkçapar & E. Köroğlu, Çev. Ed.) Ankara: HYB Basım Yayın
- Lei, H., Zhang, X., Cai, L., Wang, Y., Bai, M., & Zhu, X. (2014). Cognitive emotion regulation strategies in outpatients with major depressive disorder. *Psychiatry research*, (218), 87-92
- Lumley, M.N., Harkness, K.L. (2007) Specificity in the Relations among Childhood Adversity, Early Maladaptive Schemas, and Symptom Profiles in Adolescent Depression. *Cognitive Therapy and Research*, 3(5), 639-657
- Luthar, S. S. (2006). Resilience in development: A synthesis of research across five decades. In D. Cicchetti & D. J. Cohen (Eds), *Developmental Psychopathology, Risk, Disorder, and Adaptation* (Second Edition: pp: 739-795). New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Maniglio, R. (2011). The role of childhood trauma, psychological problems, and coping in the development of deviant sexual fantasies in sexual offenders. *Clinical Psychology Review*, 31(5), 748-756.
- Martin, R. C., & Dahlen, E. R. (2005). Cognitive emotion regulation in the prediction of depression, anxiety, stress, and anger. *Personality and Individual Differences*, 39 (7), 1249-1260.
- Masten, A. S., Best, K. M., & Garmezy, N. (1990). Resilience and development: Contributions from the study of children who overcome adversity. *Development and Psychopathology*, 2(4), 425-444.
- Mccow, R.M. (2010) An examination of relationship between resilience and symptoms of posttraumatic stress disorders among social work students at Florida State University. Unpublished Doctoral Thesis. Florida State University, USA.
- McCoy, M. L., & Keen, S. M. (2009). Child abuse and neglect. New York: Psychology Press.
- McGee, R., Wolfe, D., & Olson, J. (2001). Multiple Maltreatment, Attribution of Blame, and Adjustment Among Adolescents. *Development and Psychopathology*, 13, 827-846.

- McGloin, J., & Widom, C. S. (2001). Resilience among abused and neglected children grown up. *Development and Psychopathology*, 13(04), 1021-1038.
- Mersky, J. P., & Topitzes, J. (2010). Comparing early adult outcomes of maltreated and non-maltreated children: A prospective longitudinal investigation. *Children and Youth Services Review*, 32(8), 1086-1096.
- Meydan, C. H., ve Şeşen, H. (2011). Yapısal eşitlik modellemesi AMOS uygulamaları. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Mihalca, A. M., & Tarnavska, Y. (2013). Cognitive emotion regulation strategies and social functioning in adolescents. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 82, 574-579.
- Mills, R., Scott, J., Alati, R., O'Callaghan, M., Najman, J. M., & Strathearn, L. (2013). Child maltreatment and adolescent mental health problems in a large birth cohort. *Child Abuse & Neglect*, 37(5), 292-302.
- Min, J. A., Yu, J. J., Lee, C. U., & Chae, J. H. (2013). Cognitive emotion regulation strategies contributing to resilience in patients with depression and/or anxiety disorders. *Comprehensive Psychiatry*, 54(8), 1190-1197.
- National Research Council (NRC) (2013). New directions in child abuse and neglect research. Washington: National Academies Press.
- Neenan, M., & Dryden, W. (2004). Cognitive therapy: 100 key points and techniques. USA: Routledge.
- Ney, P. (1994). The worst combinations of child abuse and neglect. *Child Abuse & Neglect*, 18, 707-714.
- Olive, M. F. (2007). Child abuse and stress disorders. New York: Infobase Publishing.
- Oshri, A., Sutton, T. E., Clay-Warner, J., & Miller, J. D. (2015). Child maltreatment types and risk behaviors: Associations with attachment style and emotion regulation dimensions. *Personality and Individual Differences*, 73, 127-133.
- Özdamar, K. (1999). Paket programlar ile istatistiksel veri analizi (2. Bs.). Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Perkins, D. F., & Jones, K. R. (2004). Risk behaviors and resiliency within physically abused adolescents. *Child Abuse & Neglect*, 28(5), 547-563.
- Philippe, F. L., Laventure, S., Beaulieu-Pelletier, G., Lecours, S., & Leves, N. (2011). Ego-resiliency as a mediator between childhood trauma and psychological symptoms. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 30(6), 583-598.
- Pietrek, C., Elbert, T., Weierstall, R., Müller, O., & Rockstroh, B. (2013). Childhood adversities in relation to psychiatric disorders. *Psychiatry Research*, 206(1), 103-110.
- Polat, O. (2007). Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı 1. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Roy, A., Carli, V., & Sarchiapone, M. (2011). Resilience mitigates the suicide risk associated with childhood trauma. *Journal of Affective Disorders*, 133 (3), 591-594.
- Runtz, M. G., & Schallow, J. R. (1997). Social support and coping strategies as mediators of adult adjustment following childhood maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 21(2), 211-226.
- Runyan, D., Wattam, C., Ikeda, R., Hassan, F., & Ramiro, L. (2002). Child abuse and neglect by parents and other caregivers. In E.G. Krug, J. A. Mercy, L. L.Dahlberg, & A. B. Zwi. *The world report on violence and health*, (pp: 57-86).

- Safren, S. A., Gershuny, B. S., Marzol, P., Otto, M. W., & Pollack, M. H. (2002). History of childhood abuse in panic disorder, social phobia, and generalized anxiety disorder. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 190(7), 453-456.
- Schultz, D., Tharp-Taylor, S., Haviland, A., & Jaycox, L. (2009). The relationship between protective factors and outcomes for children investigated for maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 33(10), 684-698.
- Shin, S. H., Edwards, E. M., & Heeren, T. (2009). Child abuse and neglect: relations to adolescent binge drinking in the national longitudinal study of adolescent health (AddHealth) study. *Addictive Behaviors*, 34(3), 277-280.
- Silverman, S., & DiGiuseppe, R. (2001). Cognitive-behavioral constructs and children's behavioral and emotional problems. *Journal of Rational-Emotive and Cognitive-Behavior Therapy*, 19(2), 119-134.
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlikte psikososyal sorunlar*. (E.G. Kapçı, Çev.) *Ergenlik içinde* (F. Çok, Çev. Ed.). Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.
- Steinberg, L. D., Belsky, J., & Meyer, R. B. (1991). *Infancy, childhood & adolescence: Development in context*. USA: McGraw-Hill.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş: Temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Ekinoks Yayıncılık.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics (Fourth Edition)*. Boston: Allyn and Bacon.
- Thornberry, T. P., Matsuda, M., Greenman, S. J., Augustyn, M. B., Henry, K. L., Smith, C. A., & Ireland, T. O. (2014). Adolescent risk factors for child maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 38(4), 706-722.
- Trickett, P.K., Negriff, S., Ji, J., ve Peckins, M. (2011). Child maltreatment and adolescent development. *Journal of Research on Adolescence*. 21 (1), 3-20
- Türkçapar, M. H. (2007). *Bilişsel terapi: Temel ilkeler ve uygulamalar*. İstanbul: HYB Basım Yayın.
- Ullman, J.B. (2001). Structural equation modeling (653-771). In Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics (Fourth Edition, 653-771)*. Boston: Allyn and Bacon.
- Van der Vegt, E.J.M., van der Ende, J., Ferdinand, R.F., Verhulst, F.C., & Tiemeier, H. (2009). Early childhood adversities and trajectories of psychiatric problems in adoptees: Evidence for long lasting effects. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 37, 239-249.
- Van Harmelen, A. L., de Jong, P. J., Glashouwer, K. A., Spinhoven, P., Penninx, B. W., & Elzinga, B. M. (2010). Child abuse and negative explicit and automatic self-associations: The cognitive scars of emotional maltreatment. *Behaviour Research and Therapy*, 48(6), 486-494.
- World Health Organization (WHO). (2010). *Child maltreatment*.
<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs150/en/> Erişim tarihi: 24.02.2013
- World Health Organization (WHO). (2009). *Child and adolescent mental health*.
http://www.who.int/mental_health/maternal-child/child_adolescent/en/ Erişim tarihi: 26.01.2014
- Williams, J., & Nelson-Gardell, D. (2012). Predicting resilience in sexually abused adolescents. *Child Abuse & Neglect*, 36(1), 53-63.

- Wingo, A. P., Wrenn, G., Pelletier, T., Gutman, A. R., Bradley, B., & Ressler, K. J. (2010). Moderating effects of resilience on depression in individuals with a history of childhood abuse or trauma exposure. *Journal of Affective Disorders*, 126(3), 411-414.
- Wismar, T.C. (2010). Gender differences in symptom presentation of sexually abused african american children ages 8 through 12. Unpublished Doctoral Dissertatitions. PCOM Psychology Dissertations.
- Yıldız-Arabacı, S. (2007). İlköğretim II. kademe çocuklara yönelik istismarın ve ihmalin çeşitli değişkenler yönünden incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Zoroğlu, S. S., Tüzün, Ü., Şar, V., Öztürk, M., Kora, M., & Alyanak, B. (2001). Çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin olası sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(2), 69-78.